

Poradnik praktyczny EASO: Ocena materiału dowodowego

*Seria poradników praktycznych
EASO*

Marzec 2015

***Europe Direct to serwis, który pomoże Państwu
znaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące Unii Europejskiej.***

Numer bezpłatnej infolinii (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(* Informacje są udzielane nieodpłatnie, większość połączeń również jest bezpłatna (niektórzy operatorzy, hotele lub telefony publiczne mogą naliczać opłaty).

Więcej informacji o Unii Europejskiej można znaleźć w portalu Europa (<http://europa.eu>).

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2016

Print

ISBN 978-92-9243-749-7

doi:10.2847/844692

BZ-02-15-050-PL-C

PDF

ISBN 978-92-9243-957-6

doi:10.2847/542072

BZ-02-15-050-PL-N

© Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu, 2015

EASO ani żadne osoby występujące w jego imieniu nie ponoszą odpowiedzialności za ewentualne wykorzystanie informacji zawartych w niniejszym sprawozdaniu.

European Asylum Support Office

Poradnik praktyczny EASO: Ocena materiału dowodowego

*Seria poradników praktycznych
EASO*

Marzec 2015

SUPPORT IS OUR MISSION

Niniejszy poradnik praktyczny opracowano zgodnie z metodą opisaną w matrycy jakości EASO. EASO pragnie podziękować ekspertom z państw członkowskich UE, a także członkom grupy odniesienia (składającej się z przedstawicieli Komisji Europejskiej, Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców i Europejskiej Rady ds. Uchodźców i Wypędzonych) za aktywny udział i wsparcie w opracowaniu niniejszego poradnika praktycznego.

Wprowadzenie

W jakim celu przygotowano niniejszy poradnik? Poradnik praktyczny EASO „Ocena materiału dowodowego” ma w założeniu posłużyć jako praktyczna lista kontrolna i zwięzłe wytyczne przydatne w codziennej pracy urzędników prowadzących postępowanie w Unii Europejskiej i poza nią. Poradnik został opracowany zgodnie z odpowiednimi wymogami prawnymi; przedstawiono w nim również propozycje dotyczące praktycznego podejścia, jakie urzędnicy prowadzący postępowanie mogą stosować w swojej codziennej pracy. Poradnik zaspokaja potrzebę przełożenia tych wspólnych norm na wspólne podejście do ich wdrażania oraz realizuje ogólny cel wspólnego europejskiego systemu azylowego (CEAS), jakim jest traktowanie podobnych spraw w ten sam sposób.

Jaki jest charakter powiązań między niniejszym poradnikiem a innymi instrumentami wsparcia EASO? Podobnie jak wszystkie instrumenty wsparcia EASO poradnik dotyczący oceny materiału dowodowego został opracowany na podstawie wspólnych norm wspólnego europejskiego systemu azylowego. Zadaniem EASO jest wspieranie państw członkowskich m.in. przez organizowanie wspólnych szkoleń, wspólne dążenie do zapewnienia jakości oraz wspólne gromadzenie informacji o kraju pochodzenia. Niniejszy poradnik został opracowany w oparciu o te same ramy i powinien być postrzegany jako uzupełnienie innych dostępnych instrumentów. Zapewnienie zgodności poradnika z tymi instrumentami stanowiło główny cel jego twórców – dotyczy to szczególnie zgodności ze ściśle z nim powiązaniem modułem programu szkoleniowego EASO „Ocena materiału dowodowego”. Niniejszy poradnik nie może w żadnym wypadku zastąpić szkolenia podstawowego, które jest przedmiotem wspomnianego modułu. Choć moduł zapewnia możliwość zdobycia gruntownej wiedzy i umiejętności oraz przejścia szkolenia kształtującego postawy, niniejszy instrument praktyczny służy spójnemu zebraniu odpowiednich treści i metod w jednym dokumencie, z którego urzędnik prowadzący postępowanie będzie mógł korzystać w codziennej pracy.

Niniejsza publikacja to poradnik opracowany w ramach matrycy jakości EASO. Należy korzystać z niego w połączeniu z wcześniejszymi i późniejszymi poradnikami praktycznymi, np. „Poradnikiem praktycznym dotyczącym prowadzenia przesłuchań” oraz „Poradnikiem praktycznym dotyczącym identyfikowania osób o specjalnych potrzebach”.

Co znajduje się w niniejszym poradniku? Poradnik promuje metodę przeprowadzania oceny materiału dowodowego w ustrukturyzowany sposób, zgodnie z programem szkoleń EASO. Podejście to ma być stosowane na każdym etapie procedury rozpatrywania wniosku o udzielenie azylu. Poradnik podzielono na trzy główne części. Pierwsza część dotyczy gromadzenia informacji, druga część poświęcona jest ocenie wiarygodności, a w części trzeciej omawia się ocenę ryzyka. Największy nacisk położono w niniejszym poradniku na ocenę wiarygodności. Krótko omówiono także ocenę ryzyka jako etap prowadzący do kolejnej i końcowej fazy badania konieczności udzielenia ochrony międzynarodowej.

W jaki sposób opracowano niniejszy poradnik? Poradnik został opracowany przez ekspertów z państw członkowskich we współpracy z EASO. Wartościowy wkład w jego przygotowanie wnieśli również członkowie grupy odniesienia, w tym Komisja Europejska i Biuro UNHCR. Ważnym źródłem informacji podczas opracowywania niniejszego poradnika były materiały dostarczone przez grupę odniesienia, takie jak sporządzony przez Biuro UNHCR raport „Beyond proof: Credibility Assessment in EU Asylum Systems” („Więcej niż dowody: ocena wiarygodności w systemach azylowych krajów Unii Europejskiej”) oraz opracowany przez węgierski Komitet Helsiński podręcznik „Credibility Assessment in Asylum Procedures: Multidisciplinary Training Manual” („Ocena wiarygodności w postępowaniach azylowych: podręcznik multidyscyplinarny”). Następnie poradnik był przedmiotem konsultacji i został przyjęty przez wszystkie państwa członkowskie. Poradnik jest wynikiem połączenia fachowej wiedzy różnych ekspertów i odzwierciedla wspólne normy oraz wspólny cel polegający na zapewnieniu wysokiej jakości procedur azylowych.

Do kogo skierowany jest niniejszy poradnik? Zasadniczo celem niniejszego poradnika jest wspieranie urzędników prowadzących postępowanie w ich codziennej pracy. Może okazać się on przydatny zarówno dla nowych urzędników prowadzących postępowania, którzy mogą skorzystać z dodatkowych wytycznych dotyczących tego głównego aspektu ich pracy, jak i dla urzędników prowadzących postępowania dysponujących wieloletnim doświadczeniem, którzy mogą korzystać z niego w charakterze materiału przypominającego podczas rozpatrywania indywidualnych przypadków. Ponadto poradnik powinien być również postrzegany jako instrument samooceny i narzędzie zapewniające możliwość sprawowania nadzoru nad jakością. Po wprowadzeniu niewielkich poprawek poradnik może być również wykorzystywany jako narzędzie oceny jakości i może okazać się przydatny dla każdego podmiotu biorącego udział w procedurze azylowej.

Jak należy korzystać z niniejszego poradnika? Niniejszy poradnik został opracowany w taki sposób, aby był możliwie najbardziej praktycznym narzędziem. Poradnik składa się z trzech wzajemnie powiązanych części. Pierwsza z nich to lista kontrolna zapewniająca możliwość szybkiego zapoznania się z informacjami na temat kluczowych elementów każdego etapu procedury, począwszy od gromadzenia informacji, poprzez łączenie dowodów z istotnymi faktami i przeprowadzanie oceny wiarygodności, a na ocenie ryzyka skończywszy. W drugiej części przedstawiono związane wytyczne wyjaśniające i uzupełniające poszczególne elementy listy kontrolnej. W trzeciej części zawarto odesłania do dokumentów międzynarodowych, dokumentów Unii Europejskiej i dokumentów krajowych, o których wspomniano w poradniku. Poszczególne części są ze sobą interaktywnie połączone za pomocą hiperłączy, co zwiększa praktyczny walor poradnika w razie korzystania z niego w formie elektronicznej. Na końcu poradnika znajduje się szablon, który może być wykorzystywany podczas dokonywania oceny konkretnego przypadku.

Jak niniejszy poradnik odnosi się do ustawodawstwa krajowego i praktyki krajowej? Poradnik jest elastycznym narzędziem konwergencji, w którym przedstawiono wspólne normy, dlatego też dopuszcza się możliwość wystąpienia pewnych rozbieżności w ustawodawstwie krajowym oraz w wytycznych i praktykach krajowych. Każdy organ krajowy może włączyć odpowiednie elementy ustawodawstwa i wytycznych do poradnika w wyznaczonych miejscach, aby zapewnić urzędnikom prowadzącym postępowanie bezpośredni dostęp do porad w zakresie oceny dowodów.

Poradnik praktyczny EASO: lista kontrolna dotycząca oceny dowodów

Wprowadzenie: Znaczenie oceny dowodów

Krok 1: Gromadzenie informacji

- Ustal stan faktyczny
 - Ustal istnienie związku między stanem faktycznym a warunkami określonymi w definicji uchodźcy
 - Ustal istnienie związku między stanem faktycznym a warunkami określonymi w definicji osoby kwalifikującej się do uzyskania ochrony uzupełniającej
 - Pamiętaj, że ustalanie stanu faktycznego jest procesem ciągłym
- Zastosuj dzielony ciężar dowodu w celu zgromadzenia materiału dowodowego
 - Sprawdź, czy wnioskodawca wywiązuje się z obowiązku uzasadnienia swojego wniosku (ciężar dowodu leżący po stronie wnioskodawcy)
 - Czy wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby dostarczyć wszystkie posiadane oświadczenia i dokumentację?
 - Czy wszystkie dowody zostały przedłożone w możliwie najszybszym terminie?
 - Czy wnioskodawca przedstawił wystarczające wyjaśnienie co do braku dowodów potwierdzających?
 - Wypełnij obowiązek urzędnika prowadzącego postępowanie w zakresie rozpatrzenia sprawy (ciężar rozpatrzenia sprawy leżący po stronie urzędnika prowadzącego postępowanie)
 - Poinformuj wnioskodawcę o ciężących na nim obowiązkach
 - Poproś wnioskodawcę o wyjaśnienie niejasnych kwestii
 - Zajmij się widocznymi niespójnościami, brakiem wystarczających informacji, kwestiami wiarygodności
 - Uzyskaj właściwe informacje dotyczące kraju pochodzenia
 - W stosownych przypadkach uzyskaj inne dowody
 - Traktuj odpowiednio osoby o specjalnych potrzebach proceduralnych
 - W stosownych przypadkach weź pod uwagę szczegółowe przepisy dotyczące uzasadniania (przeniesiony ciężar dowodu):
 - Czy zastosowanie ma art. 4 ust. 4 dyrektywy kwalifikacyjnej (wnioskodawca doznał prześladowania lub poważnej krzywdy albo bezpośrednio groziło mu takie prześladowanie lub poważna krzywda)?
 - Czy możliwe jest zapewnienie ochrony w kraju pochodzenia?
 - Czy istnieje możliwość ochrony wewnętrznej (znanej także pod nazwą alternatywy ucieczki wewnętrznej)?
 - Czy istnieje możliwość wykluczenia z objęcia ochroną międzynarodową?
 - Czy wnioskodawca pochodzi z bezpiecznego kraju pochodzenia określonego w ten sposób na podstawie przepisów krajowych?

- Zgromadź dowody potwierdzające stan faktyczny
 - Zgromadź oświadczenia wnioskodawcy
 - Przesłuchanie
 - Oświadczenia pisemne
 - Zgromadź materiał dowodowy pochodzący z innych źródeł
 - Dokumenty (przedłożone przez wnioskodawcę)
 - Informacje o kraju pochodzenia
 - Inne dowody
 - Ekspertyzy
 - Orzeczenia lekarskie i opinie psychologiczne
 - Sprawozdania dotyczące analizy językowej
 - Informacje pochodzące od innych osób (zeznania świadków)
 - Informacje pochodzące od organów władz państwa członkowskiego
 - Informacje pochodzące od innych państw członkowskich

Krok 2: Ocena wiarygodności

- Powiąż materiał dowodowy z każdym istotnym faktem
- Dokonaj oceny oświadczeń wnioskodawcy na podstawie wskaźników wiarygodności
 - Dokonaj ustaleń dotyczących wiarygodności wewnętrznej
 - Oceń dostateczny poziom szczegółowości i konkretności
 - Oceń spójność
 - Nie traktuj postawy wnioskodawcy jako wskaźnika wiarygodności
 - Dokonaj ustaleń dotyczących wiarygodności zewnętrznej
 - Oceń spójność z informacjami o kraju pochodzenia
 - Oceń spójność z powszechnie znanymi informacjami
 - Oceń spójność z innymi dowodami
 - Dokonaj ustaleń dotyczących wiarygodności
- Dokonaj oceny dokumentów
 - Istotność
 - Istnienie
 - Zawartość
 - Forma
 - Charakter
 - Autor
- Oceń dowody medyczne i psychologiczne

- Uwzględnij czynniki indywidualne oraz okoliczności, które mogłyby prowadzić do zniekształceń
 - Czynniki dotyczące wnioskodawcy
 - Pamięć
 - Urazy psychiczne i zespół stresu pourazowego
 - Inne problemy psychologiczne i zdrowotne
 - Wiek
 - Wykształcenie
 - Kultura, religia i przekonania
 - Orientacja seksualna i tożsamość płciowa
 - Płeć
 - Czynniki dotyczące urzędnika prowadzącego postępowanie
 - Bądź świadomy skutków stresu, obciążenia pracą i terminami
 - Bądź świadomy skutków długotrwałego kontaktu z relacjami osób ubiegających się o azyl
 - Unikaj uprzedzeń i stereotypów
 - Pamiętaj o znaczeniu samooceny i nadzoru
 - Czynniki dotyczące okoliczności, w których przeprowadzane jest przesłuchanie
- Określ, które istotne fakty można zaakceptować
 - Dokonaj analizy wszystkich dowodów powiązanych z każdym istotnym faktem w ujęciu całościowym
 - Określ, które fakty uznajesz za ustalone (przyjęte), a które nie (odrzucone)
 - Określ, które fakty nadal pozostają niepewne
 - Zastosuj art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej w przypadku tych istotnych faktów, które pozostają niepewne (wątpliwości rozstrzygane są na korzyść wnioskodawcy)

Krok 3: Ocena ryzyka

- Dokonaj analizy uzasadnionej obawy przed prześladowaniem lub rzeczywistego ryzyka doznania poważnej krzywdy
 - Zastosuj art. 4 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej
 - Weź pod uwagę prześladowania i poważne krzywdy w przeszłości lub ich brak
 - Zastosuj standard dowodu

Poradnik praktyczny EASO: wytyczne dotyczące oceny materiału dowodowego

Znaczenie oceny materiału dowodowego [wstecz]

Ocenę materiału dowodowego można zdefiniować jako główną metodę ustalania faktów dotyczących indywidualnego przypadku za sprawą procesu obejmującego analizowanie i porównywanie dostępnych dowodów.

Kwestia oceny materiału dowodowego zasadniczo nie jest uregulowana w prawie międzynarodowym. Konwencja genewska z 1951 r. nie zawiera szczególnych przepisów dotyczących oceny dowodów. Opracowano jednak pewne wytyczne w tej dziedzinie zarówno w formie wydanego przez Biuro UNHCR „Podręcznika i wytycznych dotyczących zasad i trybu ustalania statusu uchodźcy zgodnie z Konwencją z 1951 roku i Protokołem dotyczącym statusu uchodźców z roku 1967” (ponownie wydanego w 2011 r.), ust. 195–205, jak i opracowanej przez Biuro UNHCR „Noty w sprawie ciężaru dowodu i standardu dowodowego w sprawach o przyznanie statusu uchodźcy” (1998 r.).

W dziedzinie oceny materiału dowodowego **dyrektywa kwalifikacyjna** stanowi pierwszy prawnie wiążący instrument ponadnarodowy o zasięgu regionalnym – określono w nim kryteria, które wnioskodawca musi spełnić w celu uznania go za uchodźcę lub osobę wymagającą ochrony międzynarodowej. Dyrektywa kwalifikacyjna opiera się w dużej mierze na międzynarodowych i europejskich instrumentach dotyczących uchodźców i praw człowieka, a także na orzecznictwie w tej dziedzinie.

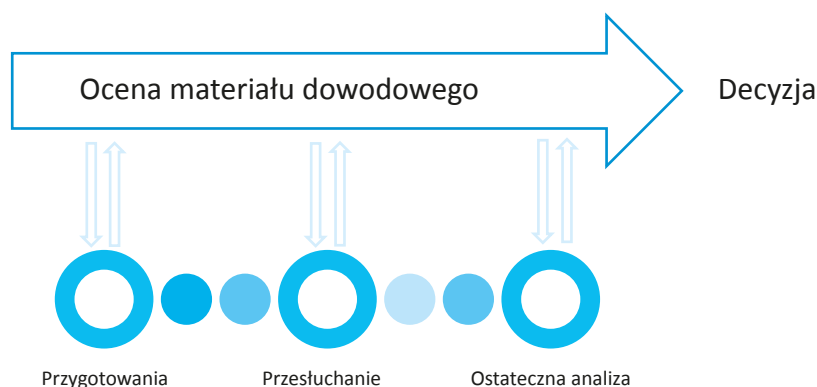
Niemniej państwa europejskie posiadają na ogół różne tradycje prawne i odmienne praktyki w zakresie oceny materiału dowodowego. Jeżeli państwa członkowskie stosują podobne koncepcje prawne dotyczące możliwości udzielenia ochrony międzynarodowej, ale ich ocena materiału dowodowego jest różna, mogą one z łatwością dojść do rozbieżnych wniosków. Ponadto procedury azylowe różnią się od wszystkich innych procedur prawnych, co częściowo wynika z braku „zwykłych” środków w zakresie obiektywnych dowodów oraz z wagi konsekwencji wynikających z podejmowanych decyzji. W związku z tym ustalanie wymogów dotyczących konkretnych norm proceduralnych w zakresie oceny materiału dowodowego w ramach procedury azylowej oraz znajomość tych norm mają zasadnicze znaczenie dla sprawiedliwego i skutecznego procesu podejmowania decyzji.

Ocena materiału dowodowego stanowi zestaw metod, o których należy pamiętać podczas całego procesu rozpatrywania wniosku o udzielenie azylu.

W niniejszym poradniku przedstawiono podejście do oceny materiału dowodowego składające się z trzech etapów:

- Krok 1: Gromadzenie informacji
- Krok 2: Ocena wiarygodności
- Krok 3: Ocena ryzyka

Urzędnik prowadzący postępowanie stosuje następujące kroki na poszczególnych etapach procedury azylowej:

Krok 1. Gromadzenie informacji [wstecz]

1.1. Ustal stan faktyczny [wstecz]

W celu oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej urzędnik prowadzący postępowanie musi ustalić stan faktyczny.

Stan faktyczny to fakty, które są bezpośrednio związane z definicją uchodźcy (art. 1 A pkt 2 konwencji genewskiej z 1951 r. oraz art. 2 lit. d) dyrektywy kwalifikacyjnej) lub definicją osoby kwalifikującej się do otrzymania ochrony uzupełniającej (art. 2 lit. f) i art. 15 dyrektywy kwalifikacyjnej) i stanowią sedno wniosku. Zwykle nie ma potrzeby zajmowania się mniej ważnymi lub nieistotnymi faktami, które nie wpływają na główne elementy wniosku.

Właściwe ustalenie istotnych faktów ma kluczowe znaczenie zarówno dla oceny wiarygodności, jak i dla oceny ryzyka. Jeśli fakt nie ma istotnego znaczenia, nie ma potrzeby brania go pod uwagę, niezależnie od tego, czy został on zaakceptowany przez urzędnika prowadzącego postępowanie, czy nie. W sytuacji gdy urzędnik prowadzący postępowanie dokona akceptacji istotnego faktu, może on na jego podstawie dokonać oceny konieczności udzielenia ochrony międzynarodowej. Istotny fakt, który nie zostanie zaakceptowany podczas oceny wiarygodności, nie może być brany pod uwagę podczas oceny ryzyka. Szczegółowe informacje na temat oceny wiarygodności i oceny ryzyka znajdziesz w sekcjach „Krok 2” i „Krok 3”.

Zobacz [szablon](#) w zakresie dotyczącym ustalania stanu faktycznego.

1.1.1. Ustal istnienie związku między stanem faktycznym a warunkami określonymi w definicji uchodźcy [wstecz]

Główne elementy definicji uchodźcy są następujące:

- Wnioskodawca musi być obywatelem państwa trzeciego przebywającym poza krajem pochodzenia (lub bezpaństwowcem przebywającym poza krajem stałego pobytu);
- Wnioskodawca musi mieć uzasadnioną obawę przed prześladowaniem;
- Obawa przed prześladowaniem musi wiązać się z faktyczną (lub przypisaną) rasą, religią, narodowością, poglądami politycznymi lub przynależnością do określonej grupy społecznej wnioskodawcy;
- Wnioskodawca musi nie być w stanie lub, z powodu uzasadnionej obawy, nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia;
- Wnioskodawca nie może być wykluczony z możliwości uznania go za uchodźcę.

1.1.2. Ustal istnienie związku między stanem faktycznym a warunkami określonymi w definicji osoby kwalifikującej się do uzyskania ochrony uzupełniającej [wstecz]

Warunki uznania za osobę kwalifikującą się do uzyskania ochrony uzupełniającej są następujące:

- Wnioskodawca musi być obywatelem państwa trzeciego przebywającym poza krajem pochodzenia (lub bezpaństwowcem przebywającym poza krajem stałego pobytu);
- Wnioskodawca musi być osobą, która nie kwalifikuje się do uznania za uchodźcę;
- Muszą istnieć uzasadnione powody pozwalające sądzić, że wnioskodawca narażony jest na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy, o której jest mowa w art. 15 dyrektywy kwalifikacyjnej;
- Wnioskodawca musi nie być w stanie lub, w związku z takim zagrożeniem, nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia;
- Wnioskodawca nie może być wykluczony z możliwości udzielenia mu ochrony uzupełniającej.

1.1.3. Pamiętaj, że ustalanie stanu faktycznego jest procesem ciągłym [wstecz]

Podstawową zasadą jest to, że urzędnik prowadzący postępowanie powinien wykazywać otwarte podejście i uwzględniać nowe fakty, które mogą pojawić się podczas całego procesu.

Ustalanie stanu faktycznego jest procesem ciągłym, który trwa od momentu złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej do momentu rozpoczęcia przez urzędnika prowadzącego postępowanie oceny ryzyka.

Urzędnik prowadzący postępowanie ustala stan faktyczny dotyczący wniosku w oparciu o początkowo dostępne informacje podczas przygotowywania się do przesłuchania, podczas przesłuchiwania wnioskodawcy oraz podczas analizowania przedstawionych dokumentów i dowodów, zeznań złożonych przez członków rodziny lub świadków lub informacji na temat kraju pochodzenia.

(Zob. szablon, który ilustruje, w jaki sposób ustalać stan faktyczny).

1.2. Zastosuj dzielony ciężar dowodu w celu zgromadzenia materiału dowodowego [wstecz]

We wnioskach o udzielenie ochrony międzynarodowej punktem wyjścia jest zasada, że to na wnioskodawcy spoczywa ciężar dowodu w zakresie uzasadnienia składanego wniosku. Jednak ze względu na szczególną specyfikę procedury azylowej kwestia ciężaru dowodu staje się bardziej złożona.

Proces gromadzenia dowodów mający na celu ustalenie stanu faktycznego rządzi się trzema głównymi zasadami:

- 1) wnioskodawca ma obowiązek uzasadnienia swojego wniosku (ciężar dowodu leżący po stronie wnioskodawcy),
- 2) urzędnik prowadzący postępowanie ma obowiązek rozpatrzenia sprawy (ciężar rozpatrzenia sprawy leżący po stronie urzędnika prowadzącego postępowanie),
- 3) obowiązują szczególne zasady uzasadniania (przeniesiony ciężar dowodu).

1.2.1. Sprawdź, czy wnioskodawca wywiązuje się z obowiązku uzasadnienia swojego wniosku (ciężar dowodu leżący po stronie wnioskodawcy) [wstecz]

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien poinformować wnioskodawcę o spoczywającym na nim ciężarze dowodu, co wiąże się z obowiązkiem złożenia przez wnioskodawcę wiarygodnego oświadczenia, przedstawienia wszystkich posiadanych dowodów oraz współpracy z władzami podczas rozpatrywania złożonego przez niego wniosku.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 dyrektywy kwalifikacyjnej państwa członkowskie mogą nałożyć na wnioskodawcę obowiązek jak najszybszego przedstawienia wszystkich elementów niezbędnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Na elementy te składają się oświadczenia wnioskodawcy oraz wszelkie dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu odnoszące się do jego wieku, przeszłości, w tym przeszłości uwzględnianych krewnych, jego tożsamości, obywatelstwa (obywatelstw), państwa (państw) i miejsca (miejsc) poprzedniego pobytu, wcześniejszych wniosków azylowych, tras podróży, dokumentów podróży oraz powodów występowania o udzielenie ochrony międzynarodowej (art. 4 ust. 2 dyrektywy kwalifikacyjnej).

1.2.1.1. Czy wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby dostarczyć wszystkie posiadane oświadczenia i dokumentację? [wstecz]

Wnioskodawca powinien przedstawić urzędnikowi prowadzącemu postępowanie wszystkie właściwe dowody będące w jego posiadaniu.

Podczas dokonywania oceny postępowania wnioskodawcy w tym względzie (tj. oceny tego, jakie dowody powinien on posiadać lub być w stanie uzyskać) urzędnik prowadzący postępowanie powinien uwzględnić wszystkie indywidualne i kontekstowe okoliczności sprawy, takie jak dostępne środki umożliwiające uzyskanie dowodu, zdrowie fizyczne bądź psychiczne wnioskodawcy, jego poziom wykształcenia, sytuację w kraju pochodzenia, więzy rodzinne, informacje na temat powodów i sposobu ucieczki z kraju, stosowne przepisy prawne obowiązujące w kraju pochodzenia itp.

1.2.1.2. Czy wszystkie dowody zostały przedłożone w możliwie najszybszym terminie? [wstecz]

Wnioskodawca powinien przedstawić wszystkie dostępne dowody, którymi dysponuje, możliwie jak najszybciej. Dzięki temu urzędnik prowadzący postępowanie może ustalić i ocenić wszystkie fakty istotne dla sprawy we właściwy sposób i terminowo. Przestrzeganie tego obowiązku jest ściśle związane z obowiązkiem władz poinformowania wnioskodawcy o jego obowiązkach podczas procedury azylowej, dostępnych dla niego środkach umożliwiających mu przedstawianie dowodów, a także o indywidualnych i kontekstowych okolicznościach sprawy.

Praktycznym podejściem w tym względzie jest przeprowadzenie z wnioskodawcą rozmowy na temat tego, które dowody przewiduje on dostarczyć, oraz uzgodnienie z nim rozsądnego harmonogramu ich przedkładania.

1.2.1.3. Czy wnioskodawca przedstawił wystarczające wyjaśnienie co do braku dowodów potwierdzających? [wstecz]

W przypadku niektórych okoliczności faktycznych sprawy wnioskodawca może nie być w stanie przedstawić dowodów potwierdzających. W gestii urzędnika prowadzącego postępowanie leży dokonanie oceny, czy można zaakceptować złożone przez wnioskodawcę wyjaśnienie powodów, dlaczego nie może on przedstawić dowodów dodatkowych. Złożone przez wnioskodawcę wyjaśnienie powinno być rozpatrywane z uwzględnieniem indywidualnych i kontekstowych okoliczności sprawy, w oparciu o wskaźniki wiarygodności i czynniki mogące prowadzić do zniekształceń (zob. także sekcję 2.4 dotyczącą czynników mogących prowadzić do zniekształceń).

1.2.2. Wypełnij obowiązek urzędnika prowadzącego postępowanie w zakresie rozpatrzenia sprawy (ciężar rozpatrzenia sprawy leżący po stronie urzędnika prowadzącego postępowanie) [wstecz]

Wnioskodawca musi mieć możliwość przedstawienia wszystkich istotnych faktów oraz wszystkich stosownych dowodów. Obowiązkiem organu rozpatrującego jest ustalenie odpowiednich elementów wniosku przy współudziale wnioskodawcy. W celu wywiązania się z tego obowiązku urzędnik prowadzący postępowanie musi:

1.2.2.1. Poinformować wnioskodawcę o ciężących na nim obowiązkach [wstecz]

Wnioskodawca musi zostać poinformowany o ciężących na nim obowiązkach w ramach procedury azylowej, w tym o obowiązku współpracy, oraz o konsekwencjach wynikających z niewywiązywania się z tych obowiązków. Informacje te powinny zostać przekazane wnioskodawcy możliwie jak najszybciej zgodnie z procedurami krajowymi. Informacja musi być podana w języku, który jest dla wnioskodawcy zrozumiały lub o którym można w uzasadniony sposób przypuszczać, że jest dla niego zrozumiały, a jej treść powinna być łatwa do zrozumienia. W udzielonych informacjach należy podać stosowne terminy, w jakich należy wywiązać się z obowiązków. Wnioskodawca powinien także otrzymać informacje praktyczne na temat tego, w jaki sposób wywiązać się z ciężących na nim obowiązków zgodnie z krajowymi przepisami i praktykami.

1.2.2.2. Poprosić wnioskodawcę o wyjaśnienie niejasnych kwestii [wstecz]

Urzędnik prowadzący postępowanie musi przy współudziale wnioskodawcy wyjaśnić wszystkie istotne elementy wniosku, uwzględniając dostępne dowody, informacje na temat kraju pochodzenia oraz ewentualne czynniki mogące powodować zniekształcenia (zob. także sekcję 2.4 dotyczącą czynników mogących prowadzić do zniekształceń). Ocena sprawy nie może opierać się na informacjach, które są niejasne dla urzędnika prowadzącego postępowanie, i nie może w niej być miejsca na domysły, spekulacje, przypuszczenia, intuicję czy przeczucia.

1.2.2.3. Zająć się widocznymi niespójnościami, brakiem wystarczających informacji, kwestiami wiarygodności [wstecz]

Należy zwrócić uwagę wnioskodawcy na wszelkie niespójności, kwestie wiarygodności i brak wystarczających informacji oraz należy dać mu możliwość ich wyjaśnienia. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien także skupić się na ustaleniu ich przyczyn, aby móc dokonać właściwej oceny ich wpływu na ocenę wiarygodności. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien wziąć pod uwagę ewentualną obecność czynników zniekształcających (zob. także sekcję 2.4 dotyczącą czynników mogących prowadzić do zniekształceń), które mogą wpływać na spójność zeznań wnioskodawcy i jego zdolność do przedstawiania szczegółowych informacji.

1.2.2.4. Uzyskać właściwe informacje dotyczące kraju pochodzenia [wstecz]

W celu dokonania oceny wniosku urzędnik prowadzący postępowanie powinien otrzymać stosowne, precyzyjne i aktualne informacje na temat kraju pochodzenia. Informacje na temat kraju pochodzenia powinny być możliwie jak najdokładniejsze i nie powinny ograniczać się do ogólnej sytuacji w kraju pochodzenia. Informacje te powinny pochodzić z różnych źródeł, takich jak krajowe jednostki ds. informacji o krajach pochodzenia, EASO, Biuro UNHCR i innych stosownych organizacji działających w dziedzinie praw człowieka. Informacje na temat kraju pochodzenia powinny być obiektywne, a podejście do ich gromadzenia powinna cechować bezstronność (osoba zbierająca te informacje nie powinna poszukiwać informacji o kraju pochodzenia, które wspierałyby wyłącznie negatywną lub wyłącznie pozytywną decyzję).

1.2.2.5. W stosownych przypadkach uzyskać inne dowody [wstecz]

W celu dokonania oceny wniosku urzędnik prowadzący postępowanie może również być z urzędu zobowiązany do uzyskania innych dowodów (zob. także sekcję 1.3.2.3 dotyczącą innych dowodów).

1.2.2.6. Traktować odpowiednio osoby o specjalnych potrzebach proceduralnych [wstecz]

W celu skutecznego uzasadnienia wniosku niektórzy wnioskodawcy mogą potrzebować specjalnych gwarancji proceduralnych ze względu m.in. na ich wiek, płeć, orientację seksualną, niepełnosprawność, ciężką chorobę, zaburzenia psychiczne bądź na skutek tortur, gwałtu czy też innych poważnych form przemocy psychologicznej, fizycznej lub seksualnej. Państwa członkowskie w rozsądnym terminie od złożenia wniosku oceniają, czy wnioskodawca potrzebuje specjalnych gwarancji proceduralnych, i – jeśli uznają, że tak – udzielają mu odpowiedniego wsparcia.

W przypadku osób o specjalnych potrzebach proceduralnych należy położyć szczególny nacisk na badawczą rolę urzędnika prowadzącego postępowanie. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien uzyskiwać stosowne informacje ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych potrzeb wnioskodawcy. W celu dokonania właściwej oceny wpływu tych okoliczności na rozpatrywaną sprawę urzędnik prowadzący postępowanie może zwrócić się o udostępnienie mu stosownych ekspertyz (np. na temat zaburzeń psychicznych, skutków wywoływanych przez różne formy przemocy psychologicznej, fizycznej lub seksualnej). Urzędnik prowadzący postępowanie powinien również zapewnić wnioskodawcy o specjalnych potrzebach proceduralnych dostateczną ilość czasu na przedłożenie elementów potrzebnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz uwzględnić takie potrzeby podczas przeprowadzania przesłuchania.

1.2.3. W stosownych przypadkach wziąć pod uwagę szczegółowe przepisy dotyczące uzasadniania (przeniesiony ciężar dowodu) [wstecz]

Ciężar dowodu zostaje przeniesiony na urzędnika prowadzącego postępowanie, w sytuacji gdy uzna on, że alternatywa ochrony wewnętrznej lub ochrona dostępne są w kraju pochodzenia lub że istnieją elementy pozwalające przypuszczać, iż wnioskodawca powinien zostać wykluczony z możliwości uzyskania ochrony międzynarodowej. To przeniesienie ma również miejsce, jeśli wnioskodawca wykaże, że był już ofiarą prześladowania lub poważnej krzywdy lub że był bezpośrednio zagrożony takim prześladowaniem lub taką krzywdą w kraju pochodzenia. Istnieją również przypadki, takie jak ewentualne zastosowanie koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia, w których ciężar dowodu przenoszony jest na wnioskodawcę.

1.2.3.1. Czy zastosowanie ma art. 4 ust. 4 dyrektywy kwalifikacyjnej (wnioskodawca doznał prześladowania lub poważnej krzywdy albo bezpośrednio groziło mu takie prześladowanie lub poważna krzywda)? [wstecz]

Podczas badania faktów urzędnik prowadzący postępowanie może ustalić, że wnioskodawca udowodnił, iż był już ofiarą prześladowania lub poważnej krzywdy albo bezpośrednio groziło mu takie prześladowanie lub taka krzywda w kraju pochodzenia. Takie ustalenie stanowiłoby istotną przesłankę potwierdzającą uzasadnioną obawę wnioskodawcy przed prześladowaniem lub rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy, chyba że istnieją uzasadnione powody, aby uznać, że takie prześladowanie lub poważna krzywda się nie powtórzą. Obowiązek wykazania, że istnieją takie uzasadnione powody, spoczywa na urzędniku prowadzącym postępowanie.

1.2.3.2. Czy możliwe jest zapewnienie ochrony w kraju pochodzenia? [wstecz]

O ile wnioskodawca musi uzasadnić swój wniosek (ryzyko prześladowania lub poważnej krzywdy, jeśli wróciłby do kraju pochodzenia), o tyle obowiązek udowodnienia, że dostępna jest ochrona w kraju pochodzenia (przeciwna sytuacja), ciąży na urzędniku prowadzącym postępowanie.

W celu potwierdzenia dostępności ochrony w kraju pochodzenia urzędnik prowadzący postępowanie powinien podczas procesu ustalania stanu faktycznego w sprawie wniosku stwierdzić, czy wnioskodawca próbował uzyskać ochronę od stosownych władz/podmiotów; jeśli nie próbował, to dlaczego nie; u jakich władz/podmiotów szukał ochrony, z jakim skutkiem i czy ochrona jest dostępna, skuteczna i trwała (art. 7 dyrektywy kwalifikacyjnej).

1.2.3.3. Czy istnieje możliwość ochrony wewnętrznej (znanej także pod nazwą alternatywy ucieczki wewnętrznej)? [wstecz]

Jeśli przewidują to przepisy krajowe, urzędnik prowadzący postępowanie może dojść do wniosku, że ochrona wewnętrzna przed prześladowaniem lub poważną krzywdą jest skutecznie dostępna dla wnioskodawcy w którejś części terytorium kraju pochodzenia. W tej sytuacji urzędnik prowadzący postępowanie ma obowiązek udowodnić, że jest taka część terytorium kraju pochodzenia, do której wnioskodawca może bezpiecznie i legalnie pojechać, uzyskać wstęp do tej części kraju, oraz że można racjonalnie oczekiwać, iż może on się tam osiedlić (zob. art. 8 dyrektywy kwalifikacyjnej).

W celu uzasadnienia takiego stwierdzenia podczas ustalania stanu faktycznego urzędnik prowadzący postępowanie musi uwzględnić ogólne okoliczności dominujące w tej części kraju oraz osobiste uwarunkowania wnioskodawcy. Musi on dopilnować, aby precyzyjne i aktualne informacje dotyczące zarówno ogólnej sytuacji w kraju, jak i sytuacji we wskazanym regionie gwarantującym ochronę w tym kraju, pochodziły ze stosownych źródeł, takich jak Biuro UNHCR i EASO.

Jeżeli prześladowania lub wyrządzenia poważnej krzywdy dopuszcza się państwo lub jego przedstawiciele, to urzędnik prowadzący postępowanie powinien zakładać, że skuteczna ochrona wewnętrzna nie jest dostępna dla wnioskodawcy.

Jeżeli wnioskodawca jest małoletnim bez opieki, to elementem przeprowadzanego przez urzędnika prowadzącego postępowanie badania, czy ochrona jest faktycznie dostępna, powinna być dostępność rozwiązań opiekuńczych najlepiej zabezpieczających interesy małoletniego bez opieki.

1.2.3.4. Czy istnieje możliwość wykluczenia z objęcia ochroną międzynarodową? [wstecz]

W ramach procesu ustalania stanu faktycznego (przed badaniem dowodów) urzędnik prowadzący postępowanie może stwierdzić istnienie podstaw do ewentualnego wykluczenia wnioskodawcy z możliwości objęcia go ochroną międzynarodową.

W przypadku gdy urzędnik prowadzący postępowanie uzna, że należy odmówić wnioskodawcy ochrony na podstawie wykluczenia, to musi uzasadnić tę decyzję zgodnie z art. 12 dyrektywy kwalifikacyjnej i art. 17 tejże dyrektywy.

Wykluczenie z objęcia ochroną musi opierać się na wyraźnych i wiarygodnych dowodach. Wnioskodawca musi mieć możliwość zakwestionowania dowodów, które wykorzystano do uzasadnienia decyzji o wykluczeniu.

1.2.3.5. Czy wnioskodawca pochodzi z bezpiecznego kraju pochodzenia określonego w ten sposób na podstawie przepisów krajowych? [wstecz]

Niektóre państwa członkowskie wprowadziły koncepcję bezpiecznego kraju pochodzenia oraz wskazały pewne kraje jako bezpieczne kraje pochodzenia zgodnie z prawem krajowym. W zależności od krajowych przepisów i praktyk urzędnik prowadzący postępowanie, w sytuacji gdy wnioskodawca pochodzi z takiego kraju, może domniemywać, że jest to kraj bezpieczny dla wnioskodawcy, chyba że przedstawi on przeciwdowody. Uznanie danego kraju za bezpieczny nie może stanowić absolutnej gwarancji bezpieczeństwa dla każdego obywatela tego kraju.

Jeżeli wnioskodawca wykaże, że istnieją poważne przyczyny przemawiające za tym, że w jego szczególnej sytuacji dane państwo nie jest dla niego bezpieczne, uznanie państwa za bezpieczne nie może dłużej obowiązywać w przypadku tego wnioskodawcy. Zgodnie z krajowymi przepisami i praktykami urzędnik prowadzący postępowanie

powinien skutecznie umożliwić wnioskodawcy przedstawienie takich przeciwdowodów, w tym odpowiednio go o tej możliwości poinformować i poruszyć tę kwestię podczas przesłuchania.

1.3. Zgromadź dowody potwierdzające stan faktyczny [wstecz]

Do obowiązków urzędnika prowadzącego postępowanie należy zbadanie dostępnych dowodów oraz, w stosownych przypadkach, zwrócenie się o przedłożenie dodatkowych dowodów, które mogą zostać należycie dostarczone (np. doniesienia prasowe, orzeczenia lekarskie).

Zasadnicze znaczenie dla wysokiej jakości procesu decyzyjnego ma fakt, aby urzędnik prowadzący postępowanie pomagał wnioskodawcy poprzez szczegółowe badanie wszystkich przedstawionych dowodów oraz aby umożliwił wnioskodawcy przedłożenie wszelkich mających znaczenie dowodów.

Wszystkie dowody powinny być gromadzone w celu spełnienia wymogów określonych w [art. 4 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej](#). Urzędnik prowadzący postępowanie powinien upewnić się, że rozumie znaczenie każdego przedstawionego przez wnioskodawcę dowodu służącego uzasadnieniu wniosku.

W niektórych sytuacjach, nawet jeśli wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby przedstawić wszystkie posiadane oświadczenia i dokumenty, oraz złożył zadowalające wyjaśnienia co do niemożności przedstawienia innych dowodów, urzędnik prowadzący postępowanie może uznać za konieczne otrzymanie dodatkowych informacji, aby móc wyjaśnić wszystkie istotne fakty w danej sprawie. Informacje uzupełniające można uzyskać z dodatkowych oświadczeń wnioskodawcy, zeznań członków jego rodziny, ekspertyz, nowych dowodów pisemnych, bardziej precyzyjnych informacji o kraju pochodzenia itp. Krajowe przepisy i wytyczne mogą przewidywać ograniczenia czasowe dotyczące gromadzenia informacji dodatkowych.

Przyjmuje się, że wnioskodawcy często nie są w stanie potwierdzić swoich oświadczeń za pomocą niezależnych dokumentów lub innych dowodów. Mogą na przykład istnieć trudności logistyczne lub dotyczące bezpieczeństwa z uzyskaniem oryginałów oficjalnych dokumentów z kraju pochodzenia. Niemniej każda przedstawiona informacja może bardzo pomóc urzędnikowi prowadzącemu postępowanie w ocenie całościowej wiarygodności wniosku.

1.3.1. Zgromadź oświadczenia wnioskodawcy [wstecz]

Osobiste zeznanie wnioskodawcy jest zwykle najważniejszym dowodem, a czasami jest ono jedynym dowodem. Ten dowód może zostać przedstawiony na wiele sposobów, w tym poprzez przesłuchanie lub pisemne oświadczenie, lub na oba te sposoby.

1.3.1.1. Przesłuchanie [wstecz]

W większości przypadków przesłuchanie stanowi dla urzędnika prowadzącego postępowanie główne źródło dowodowe podczas dokonywania oceny wniosku. W związku z tym zasadnicze znaczenie ma to, aby przesłuchanie było przeprowadzane w sposób, który zapewni uzyskanie od wnioskodawcy wysokiej jakości dowodów.

Wytyczne dotyczące przeprowadzania wysokiej jakości przesłuchania można znaleźć w **Poradniku praktycznym EASO dotyczącym prowadzenia przesłuchań**.

1.3.1.2. Oświadczenia pisemne [wstecz]

Może zaistnieć sytuacja, w której oświadczenia pisemne zostaną dopuszczone jako dodatkowy dowód służący uzasadnieniu wniosku. Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące dopuszczalności zeznań pisemnych, można je znaleźć tutaj.

1.3.2. Zgromadź materiał dowodowy pochodzący z innych źródeł [wstecz]

Oprócz złożenia własnych zeznań podczas przesłuchania i/lub oświadczenia na piśmie wnioskodawcy mogą również dostarczyć w różnych formach dodatkowe dowody potwierdzające.

Poniżej znajdują się wytyczne dotyczące najczęściej przedkładanych rodzajów dowodów oraz sposobów ich traktowania. Podczas gromadzenia dowodów z innych źródeł urzędnik prowadzący postępowanie musi zachować ostrożność i przestrzegać zasad dotyczących poufności.

1.3.2.1. Dokumenty (przedłożone przez wnioskodawcę) [wstecz]

Wszystkie dokumenty przedłożone przez wnioskodawcę jako dowody w celu uzasadnienia złożonego wniosku muszą zostać szczegółowo przeanalizowane. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien w pierwszej kolejności upewnić się, że jest świadomy tego, jakie dokumenty zostały przedłożone i jakie jest ich znaczenie dla wniosku. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien także, w stosownych przypadkach, uzyskać ogólne informacje na temat spodziewanej zawartości i formy wszystkich przedłożonych dokumentów (np. nakaz aresztowania, wezwanie sądowe). Takie informacje można uzyskać dzięki stosownym informacjom o kraju pochodzenia.

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien także zdobyć informacje na temat tego, w jaki sposób wnioskodawca pozyskał dokumenty, które przedłożył. Jeśli wnioskodawca przedłoży dokument, którego zwykle nie byłby w stanie uzyskać, może to mieć wpływ na to, czy urzędnik prowadzący postępowanie będzie mógł wykorzystać ten dokument jako dowód potwierdzający, czy nie. Jeśli wnioskodawca uzyskał dokumenty, których posiadania się od niego nie oczekuje, należy umożliwić mu wyjaśnienie, w jaki sposób wszedł w ich posiadanie.

Należy sprawdzić paszporty pod kątem obecności w nich stempli wjazdowych/wyjazdowych, wiz, dowodów potwierdzających powrót do kraju pochodzenia itp. zarówno w celu potwierdzenia historii imigracyjnej wnioskodawcy, jak i w celu potwierdzenia przedstawionego przez wnioskodawcę przebiegu wydarzeń na potrzeby oceny wiarygodności.

W sytuacji gdy dostępna jest wiedza fachowa, dokumenty mogą zostać przeanalizowane przez odpowiedniego specjalistę, który jest w stanie potwierdzić ich autentyczność lub stwierdzić, że są wśród nich dowody, które zostały podrobione. Jeśli okaże się, że dokumenty zostały podrobione, należy umożliwić wnioskodawcy wyjaśnienie, w jaki sposób wszedł w ich posiadanie.

Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące tego, czy należy przedkładać oryginały dokumentów, czy będą akceptowane również kopie, można je znaleźć [tutaj](#).

Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące tego, czy tłumaczenia mają być uzyskane przez wnioskodawcę, czy przez organ państwa członkowskiego, można je znaleźć [tutaj](#).

1.3.2.2. Informacje o kraju pochodzenia [wstecz]

Dostępność wiarygodnych informacji o kraju pochodzenia ma zasadnicze znaczenie dla procesu decyzyjnego. Urzędnik prowadzący postępowanie musi mieć pewność, że informacje, które posiada, są istotne, precyzyjne i aktualne oraz że pochodzą z różnych źródeł. Takimi źródłami mogą być krajowe jednostki ds. informacji o krajach pochodzenia, EASO, Biuro UNHCR i inne stosowne organizacje działające w dziedzinie praw człowieka.

Jeżeli takie informacje nie zostały jeszcze udostępnione, urzędnik prowadzący postępowanie może zwrócić się o ich przekazanie lub samodzielnie wyszukać informacje mające istotne znaczenie dla wniosku.

Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące pozyskiwania informacji o kraju pochodzenia, można je znaleźć [tutaj](#).

1.3.2.3. Inne dowody [wstecz]

• Ekspertyzy [wstecz]

Urzędnicy prowadzący postępowanie mogą również dysponować szeregiem ekspertyz, które pomogą im w podjęciu decyzji. Takie ekspertyzy mogą być przedłożone przez samego wnioskodawcę lub opracowane przez organ rozpatrujący.

Wnioskodawcy mogą chcieć opierać się na ekspertyzach zawierających informacje dotyczące ich szczególnych uwarunkowań kulturowych, sytuacji w kraju lub innych kwestii mających znaczenie dla oceny wniosku. Takie ekspertyzy mogą być szczególnie przydatne w sytuacji, gdy brakuje informacji o kraju pochodzenia z innych źródeł lub gdy takie informacje o kraju pochodzenia są nieprecyzyjne lub zbyt ogólne.

Nie oznacza to jednak, że takie ekspertyzy powinny być traktowane na równi z informacjami na temat kraju pochodzenia. Urzędnicy prowadzący postępowanie muszą zdecydować, jakie znaczenie przypisać takim ekspertyzom podczas dokonywania oceny wiarygodności przedstawionych faktów, a także później podczas oceny ryzyka związanego z powrotem.

Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące gromadzenia ekspertyz i okoliczności, w których można się ich domagać, można je znaleźć [tutaj](#).

- **Orzeczenia lekarskie i opinie psychologiczne [wstecz]**

Sporządzone przez profesjonalnie wykwalifikowany personel medyczny na wniosek państw członkowskich lub wnioskodawcy lub jego przedstawiciela orzeczenia potwierdzające informacje, że wnioskodawca był torturowany lub doznał poważnej krzywdy, powinny zostać w odpowiedni sposób wzięte pod uwagę podczas podejmowania decyzji ([art. 18 dyrektywy proceduralnej \[wersja przekształcona\]](#)). Rolą urzędnika prowadzącego postępowanie nie jest samodzielne formułowanie wniosków na temat dowodów medycznych lub kwestii medycznych w ogólności.

Orzeczenia lekarskie, oprócz umożliwienia oceny faktów, takich jak torturowanie, mogą także dostarczać zasadniczych informacji na temat zdolności wnioskodawcy do przedstawienia spójnej i szczegółowej relacji wydarzeń, w których uczestniczył. Na przykład orzeczenie lekarskie potwierdzające, że wnioskodawca doznał urazu psychicznego i w związku z tym ma problemy z relacjonowaniem wydarzeń w sposób jasny, może pomóc urzędnikowi prowadzącemu postępowanie w podjęciu decyzji o sposobie interpretowania dowodów przedstawionych przez wnioskodawcę i o znaczeniu, które należy przypisać widocznym brakom w zakresie szczegółowości lub spójności.

- **Sprawozdania dotyczące analizy językowej [wstecz]**

Urzędnicy prowadzący postępowanie mogą mieć dostęp do sprawozdań z zakresu analizy językowej, sporządzanych przez językoznawców, którzy rozmawiają z poszczególnymi osobami i ich słuchają, a następnie wydają uzasadnioną opinię na temat prawdopodobnego miejsca pochodzenia tych osób.

Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące dopuszczalności takich sprawozdań i sposobu ich otrzymywania, można je znaleźć [tutaj](#).

- **Informacje pochodzące od innych osób (zeznania świadków) [wstecz]**

Oprócz informacji dostarczonych przez wykwalifikowanych w swojej dziedzinie ekspertów można również przyjąć zeznania (lub poprosić o ich złożenie) od innych osób lub grup, które mogą pomóc w ocenie wiarygodności opowieści wnioskodawcy. Takie zeznania mogą pochodzić z rozmaitych źródeł, w tym od:

- członków rodziny,
- placówek szkolnych,
- grup politycznych,
- grup religijnych.

Takie dowody powinny być szczegółowo analizowane i oceniane pod kątem tego, czy potwierdzają one zeznania wnioskodawcy, czy też im zaprzeczają. Kiedy urzędnik prowadzący postępowanie zdobędzie taki dowód, należy zwrócić szczególną uwagę na kwestię poufności. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien także ustalić, jakie znaczenie przypisuje on takiemu zeznaniu oraz czy dany świadek jest osobą wiarygodną.

- **Informacje pochodzące od organów władz państwa członkowskiego [wstecz]**

Istnieje możliwość, że inne departamenty instytucji państwowych dysponują informacjami, które mogą pomóc w ustaleniu stanu faktycznego dotyczącego wniosku. Może okazać się stosowne zwrócenie się o udzielenie na przykład następujących informacji:

- zgodność odcisków palców z odciskami w Eurodac,
- rejestracja zawieranych związków małżeńskich,
- rejestry policyjne/sądowe,
- dokumentacja medyczna (konieczne może być uzyskanie zgody wnioskodawcy zgodnie z krajowymi przepisami i wytycznymi).

Jeśli urzędnicy państw członkowskich gromadzą dowody w kraju pochodzenia, należy zachować szczególną ostrożność, aby nie narażać wnioskodawcy lub związanych z nim osób na ryzyko.

- **Informacje pochodzące od innych państw członkowskich [wstecz]**

W pewnych okolicznościach może okazać się stosowne zwrócenie się o udzielenie informacji na temat wnioskodawcy do innego państwa członkowskiego, w którym uprzednio zamieszkiwał. Wszystkie takie wnioski mogą wymagać zgody wnioskodawcy ze względu na kwestię poufności.

Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące sposobów składania takich wniosków o udzielenie informacji, można je znaleźć [tutaj](#).

Krok 2. Ocena wiarygodności [wstecz]

Po zebraniu wszystkich informacji i zgromadzeniu dowodów urzędnik prowadzący postępowanie powinien skoncentrować się na ocenie dowodów potwierdzających każdy istotny fakt.

2.1. Powiąż materiał dowodowy z każdym istotnym faktem [wstecz]

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien pamiętać, że „istotne fakty” nie oznaczają potwierdzonych faktów w znaczeniu, w którym „fakty” są zwykle rozumiane w systemie prawa cywilnego, ale raczej oznaczają ujawnione twierdzenia, których wiarygodność musi zostać poddana ocenie w ramach procedury azylowej.

Podczas całego procesu gromadzenia dowodów zasadnicze znaczenie ma dopilnowanie, aby wszystkie gromadzone dowody miały znaczący związek z istotnymi faktami dotyczącymi danej sprawy. W wielu przypadkach niektóre rodzaje dowodów mogą dotyczyć wielu istotnych faktów (np. przesłuchanie lub oświadczenia pisemne).

Zob. szablon w zakresie dotyczącym łączenia dowodów z istotnymi faktami.

2.2. Dokonaj oceny oświadczeń wnioskodawcy na podstawie wskaźników wiarygodności [wstecz]

2.2.1. Dokonaj ustaleń dotyczących wiarygodności wewnętrznej [wstecz]

Wiarygodność wewnętrzna obejmuje wystarczający poziom szczegółowości, konkretność oraz spójność.

2.2.1.1. Oceń dostateczny poziom szczegółowości i konkretności [wstecz]

Jaki poziom szczegółowości jest wymagany lub jak wiele szczegółów jest koniecznych?

Co do zasady, im więcej **szczegółów** jest przedstawionych i dostępnych, tym dokładniejszy będzie obraz stanu faktycznego. Ma to związek z faktem, że wydarzenia, w których rzeczywiście się uczestniczyło, zwykle relacjonowane są w sposób bardziej żywiotowy i spontaniczny. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien jednak pamiętać, że może istnieć racjonalne wytłumaczenie, dlaczego wnioskodawca nie jest w stanie sobie przypomnieć szczegółów pewnego wydarzenia, a w jego umyśle utrzymuje się zniekształcony obraz wydarzeń (zob. także [sekcję 2.4 dotyczącą czynników mogących prowadzić do zniekształceń](#)). W związku z powyższym brak szczegółów nie wpływa negatywnie na wiarygodność we wszystkich sytuacjach.

Konkretność ocenia się na podstawie bardzo osobistych, jednostkowych okoliczności oraz sposobu przeżycia wydarzenia i jego relacjonowania. Główna linia przebiegu wydarzeń może w wielu relacjach być bardzo podobna, ale każdy przypadek ma wyjątkową specyfikę, która sprawia, że jest on unikatowy. W takich przypadkach pomocne może okazać się niekoncentrowanie się zbyt mocno na głównych elementach relacji, ale zadawanie także dodatkowych pytań dotyczących okoliczności zdarzenia i skupienie się w ten sposób na konkretnych elementach. Jeśli relacja wnioskodawcy pozbawiona jest wymiaru indywidualnej konkretności, może być to przesłanka świadcząca o braku wiarygodności.

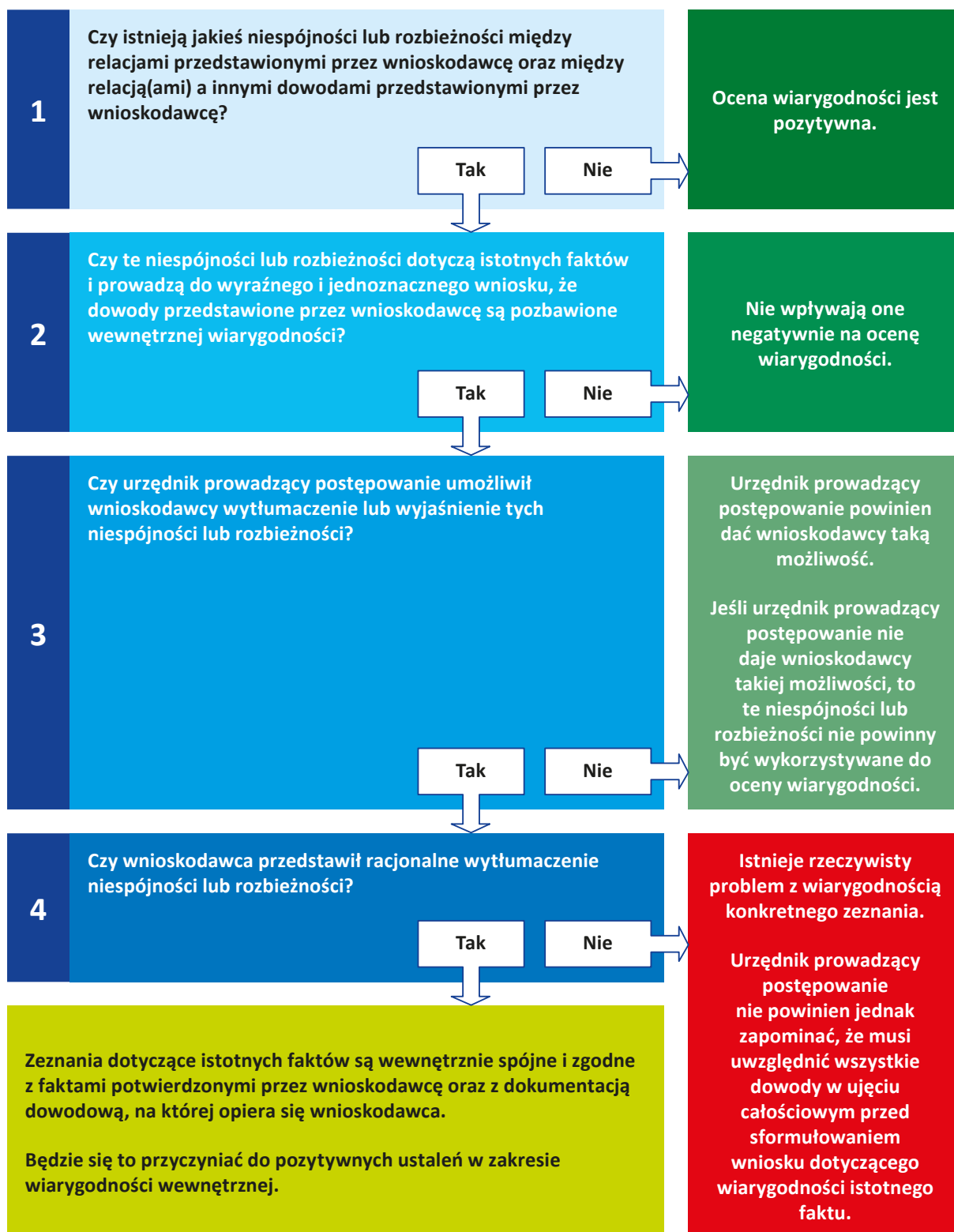
Zwykle przesłuchanie jest najważniejszym źródłem informacji służącym zebraniu możliwie największej liczby szczegółów o jak największej konkretności, a jego pomyślne przeprowadzenie zależy w dużej mierze od umiejętności urzędnika prowadzącego przesłuchanie (tworzenie dobrej atmosfery, właściwe techniki prowadzenia przesłuchania, szeroka wiedza na temat wniosku) w zakresie wydobywania istotnych szczegółów.

2.2.1.2. Oceń spójność [wstecz]

Spójność jest powszechnie rozumiana jako brak rozbieżności, sprzeczności i różnic w przedstawionych przez wnioskodawcę istotnych faktach. Spójność dotyczy:

- ustnych lub pisemnych oświadczeń złożonych przez wnioskodawcę w ogólności,
- różnych zeznań dotyczących tej samej kwestii na różnych etapach procedury,
- różnych informacji dotyczących tej samej kwestii znajdujących się w innych dowodach przedstawionych przez wnioskodawcę.

Przedstawiony poniżej test składający się z czterech etapów może być przydatny jako poradnik ukazujący, w jaki sposób urzędnik prowadzący postępowanie powinien podchodzić do kwestii (nie)spójności.

2.2.1.3. Nie traktuj postawy wnioskodawcy jako wskaźnika wiarygodności [wstecz]

Mianem postawy określa się zwykle pozawerbalne sygnały komunikacyjne oraz sposób zachowania, np. ton głosu czy jego modulację, styl bycia, kontakt wzrokowy, mimikę twarzy. Elementy te są najbardziej widoczne podczas przesłuchania.

Urzędnik prowadzący postępowanie nie powinien uwzględniać postawy jako wskaźnika wiarygodności. Ustalenia poczynione na podstawie postawy wnioskodawcy często są wynikiem uproszczonych założeń i subiektywnych sądów opartych na osobistych przeczuciach.

2.2.2. Dokonaj ustaleń dotyczących wiarygodności zewnętrznej [wstecz]

Wiarygodność zewnętrzna dotyczy spójności z informacjami o kraju pochodzenia, znanymi faktami i innymi dowodami zgromadzonymi przez organ rozpatrujący.

2.2.2.1. Oceń spójność z informacjami o kraju pochodzenia [wstecz]

Informacje o kraju pochodzenia mogą być wykorzystane na potrzeby kilku aspektów związanych z rozpatrywaniem wniosku. Mogą być wykorzystane do potwierdzenia wersji wnioskodawcy dotyczącej istotnych faktów, a także do stworzenia materiału dowodowego wykorzystywanego do oceny ryzyka związanego z powrotem.

- **Informacje o kraju pochodzenia potwierdzające wersję wnioskodawcy**

Jeśli obiektywne informacje o kraju pochodzenia potwierdzają dowody przedstawione przez wnioskodawcę, to nie ma poważnych podstaw do podawania ich w wątpliwość i można zaakceptować przedstawiony fakt.

- **Informacje o kraju pochodzenia sprzeczne z wersją wnioskodawcy**

Informacje o kraju pochodzenia, które stoją w wyraźnej sprzeczności z przedstawionymi istotnymi faktami, stanowią negatywny wskaźnik wiarygodności. W związku z tym należy umożliwić wnioskodawcy przedstawienie dodatkowych wyjaśnień.

- **Brak informacji o kraju pochodzenia**

Brak informacji o kraju pochodzenia niekoniecznie oznacza, że przedstawiony fakt czy wydarzenie nie miały miejsca. Może to wynikać np. z ograniczonego dostępu do informacji w kraju pochodzenia lub z mniejszej skali i znaczenia danego wydarzenia. W związku z powyższym brak informacji o kraju pochodzenia nie powinien sam w sobie prowadzić do negatywnych ustaleń w zakresie wiarygodności.

2.2.2.2. Oceń spójność z powszechnie znanymi informacjami [wstecz]

Niektóre fakty są powszechnie znane i nie można ich w racjonalny sposób zakwestionować (są nimi na przykład prawa fizyki). Fakty te nie zależą od kulturowo różnych podejść. Takie fakty zwykle nie wymagają potwierdzenia przez dodatkowe dowody. Relacja wnioskodawcy powinna być spójna z takimi powszechnie znanymi informacjami, aby można ją było uznać za wiarygodną. Podczas stosowania tego podejścia urzędnik prowadzący postępowanie powinien szczególnie uważać, aby nie rozszerzyć tej koncepcji o pojęcia, które są dla niego oczywiste ze względu na ich znajomość z własnego otoczenia społecznego, kulturowego i osobistego.

2.2.2.3. Oceń spójność z innymi dowodami [wstecz]

Inne dowody mogą obejmować zeznania składane przez osoby będące na utrzymaniu wnioskodawcy lub świadków, dokumenty pochodzące od innych organów państwowych, ekspertyzy itp. Takie dowody mogą potwierdzać zeznania wnioskodawcy lub być z nimi sprzeczne. Punktem wyjścia musi być dokonanie oceny wiarygodności wewnętrznej tych innych dowodów. Jeśli dany dowód jest sprzeczny z zeznaniami wnioskodawcy, urzędnik prowadzący postępowanie musi poruszyć tę kwestię i dać wnioskodawcy możliwość wytłumaczenia tych niespójności. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien wziąć pod uwagę to wyjaśnienie.

2.2.3. Dokonaj ustaleń dotyczących wiarygodności [wstecz]

Aby sekwencję wydarzeń można było uznać za wiarygodną, musi być ona prawdopodobna i wydawać się możliwa dla racjonalnie myślącej osoby.

Urzędnicy prowadzący postępowanie powinni mieć świadomość, że koncepcja wiarygodności powinna być stosowana z ostrożnością, zwłaszcza po to, aby uniknąć spekulacji i subiektywnych przypuszczeń lub wstępnych założeń. Przedstawiony fakt może być całkowicie wiarygodny, jeśli rozpatrzy się go w kontekście uwarunkowań wnioskodawcy, w tym jego płci, wieku, orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, wykształcenia, pochodzenia społeczno-kulturowego, doświadczeń życiowych i okoliczności w kraju pochodzenia lub miejscu stałego pobytu itp. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien być świadomy tego, że mogą wystąpić różnice między jego perspektywą a sposobem postrzegania wnioskodawcy, co może pomóc w ewentualnym wyjaśnieniu przypadków pozornej niewiarygodności.

Ustalenia dotyczące wiarygodności muszą być oparte na racjonalnie sformułowanych i dających się obiektywnie uzasadnić niespójnościach, a urzędnik prowadzący postępowanie powinien wyraźnie wyjaśnić powody, dlaczego uważa daną relację za niewiarygodną.

Zob. [szablon](#) w zakresie dotyczącym łączenia dowodów z istotnymi faktami.

2.3. Dokonaj oceny dokumentów [wstecz]

Dokumenty należy ocenić zgodnie z następującym schematem:

- **Istotność [wstecz]**

Istotność dotyczy tego, czy dokumenty mają związek z konkretnym istotnym faktem. Kwestię istotności należy wyjaśniać z wnioskodawcą.

- **Istnienie [wstecz]**

Istnienie dotyczy tego, czy – zgodnie z informacjami ogólnymi – dany rodzaj dokumentu w ogóle istnieje.

- **Zawartość [wstecz]**

Należy dokonać oceny następujących elementów:

- Czy dokument zawiera jakiegokolwiek sprzeczności wewnętrzne?
- Czy dokument jest zgodny z zeznaniami wnioskodawcy?
- Czy dokument jest zgodny z informacjami o kraju pochodzenia?
- Czy dokument jest precyzyjny? Precyzyjność dotyczy poziomu szczegółowości mającego znaczenie dla konkretnego istotnego faktu.
- Czy dokument jest bezpośrednią relacją dotyczącą istotnego faktu? Czy informacje w nim zawarte pochodzą z bezpośredniego źródła, czy jest to powtórzenie zeznań wnioskodawcy?

- **Forma [wstecz]**

Forma dokumentu ma znaczenie dla oceny jego autentyczności. W zależności od praktyki krajowej ocena autentyczności może obejmować ocenę przeprowadzaną przez eksperta lub porównanie z materiałami odniesienia. Urzędnik prowadzący postępowanie musi zachować ostrożność podczas formułowania wniosku dotyczącego autentyczności opierającego się wyłącznie na formie dokumentu, ponieważ w niektórych krajach nie istnieje znormalizowana forma niektórych rodzajów dokumentów.

- **Charakter [wstecz]**

Charakter dokumentu dotyczy tego, czy przedłożono oryginał dokumentu czy jego kopię, w jakim stanie jest dokument i czy został w jakiś sposób uszkodzony lub czy widoczne są ślady nanoszenia zmian. Oryginalne dokumenty zwykle mają większą wartość podczas oceny. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien jednak pamiętać o tym, że oryginały niektórych dokumentów są nie do zdobycia.

- **Autor [wstecz]**

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien ustalić kompetencje autora dokumentu oraz jego obiektywność i/lub stosowne doświadczenie.

Dokumenty należy rozpatrywać wspólnie z innymi dowodami pomagającymi w ustaleniu konkretnego istotnego faktu, który mają one potwierdzać, a także z innymi elementami oceny wiarygodności. Oceny dokumentu należy dokonywać w taki sam sposób, jak dzieje się to w przypadku każdego innego dowodu. Niewłaściwe jest nieprzy-
pisywanie żadnego znaczenia dokumentowi bez podania powodów takiej decyzji w oparciu o dostępne dowody – np. potwierdzone obiektywne informacje o kraju pochodzenia dotyczące wiarygodności w połączeniu z innym dowodem potwierdzającym ten sam element.

Zob. [sekcję 1.3.2.1](#) zawierającą więcej informacji na temat dokumentów przedstawionych przez wnioskodawcę.

Zobacz [szablon](#) w zakresie dotyczącym ustalania wiarygodności.

2.3.1. Oceń dowody medyczne i psychologiczne [wstecz]

Bardzo szczególnym rodzajem dowodu, sporządzanym przez wykwalifikowany personel, jest dowód medyczny lub psychologiczny. Urzędnik prowadzący postępowanie nie powinien formułować sądów o charakterze medycznym lub wydawać opinii na temat sposobu leczenia przepisanego przez lekarza. Lekarz nie powinien wydawać sądów dotyczących wiarygodności lub sądów o charakterze prawnym.

Orzeczenia lekarskie lub opinie psychologiczne powinny zawierać wystarczające informacje dotyczące kwalifikacji lekarza specjalisty oraz metod badania w celu umożliwienia niezależnej oceny jego wiarygodności. Zgodnie z krajowymi wytycznymi taka ocena może zostać dokonana przez urzędnika prowadzącego postępowanie lub przez eksperta.

W przypadkach, w których występuje na przykład podejrzenie stosowania tortur, orzeczenia lekarskie powinny być oceniane zgodnie z normami określonymi w [protokole stambulskim](#).

W przypadku wątpliwości urzędnik prowadzący postępowanie ma możliwość zwrócenia się o drugą opinię zgodnie z praktyką krajową. Jeśli istnieją stosowne krajowe wytyczne, można je znaleźć [tutaj](#).

2.4. Uwzględnij czynniki indywidualne oraz okoliczności, które mogłyby prowadzić do zniekształceń [wstecz]

Podczas badania wiarygodności dowodów potwierdzających istotne fakty urzędnik prowadzący postępowanie powinien pamiętać o tym, że indywidualna sytuacja wnioskodawcy i jego osobiste uwarunkowania mogą poważnie wpłynąć na sposób, w jaki wnioskodawca postrzega i przedstawia wydarzenia związane z wnioskiem. Pewne zniekształcenia w odbiorze i interpretowaniu informacji mogą także pojawić się po stronie urzędnika prowadzącego postępowanie w związku z własnym doświadczeniem życiowym i zawodowym, a także z posiadanymi uprzedzeniami.

Takie zjawiska – typowe dla ludzkiej natury – są w rzeczywistości niemożliwe do wyeliminowania. Należy jednak być świadomym ich istnienia podczas przeprowadzania przesłuchania (zob. także **Poradnik praktyczny EASO dotyczący prowadzenia przesłuchań**) oraz oceny wiarygodności. Zawsze należy także zbadać, czy takie indywidualne i subiektywne czynniki mogły mieć wpływ na wskaźniki wiarygodności lub mogą pomóc w wyjaśnieniu ewidentnych niespójności lub rozbieżności w zeznaniach wnioskodawcy.

Wiele czynników zniekształcających często wzajemnie się przenika. Świadomość istnienia tych czynników jest nieodzowna dla osób zajmujących się kwestiami związanymi z azylem. Niewyczerpująca lista możliwych czynników, które mogą prowadzić do zniekształceń, znajduje się poniżej.

2.4.1. Czynniki dotyczące wnioskodawcy [wstecz]

Zeznania ustne są głównym (bardzo często jedynym) dowodem przedstawionym przez wnioskodawcę. Podczas oceny ich wiarygodności urzędnik prowadzący postępowanie musi zwracać uwagę na to, czy wnioskodawca miał

szansę na odpowiednie przypomnienie sobie i przedstawienie faktów oraz czy przedstawione informacje zostały odpowiednio przyjęte i zrozumiane. Na ten proces istotny wpływ może wywierać szereg czynników.

2.4.1.1. Pamięć [wstecz]

Pamięć ludzka ma swoje poziomy i ograniczenia – należy je zaakceptować podczas pracy z osobami ubiegającymi się o azyl, które podczas składania zeznań często mogą opierać się wyłącznie na swoich wspomnieniach. Przypominanie sobie dat i szczegółów wydarzenia, które miało miejsce dawno temu, lub opisywanie osób, które spotkało się raz w życiu, może być bardzo trudnym zadaniem.

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien mieć realistyczne oczekiwania względem poziomu szczegółowości w odniesieniu do odległych, często traumatycznych wspomnień, podczas przeprowadzania przesłuchania oraz podczas późniejszego analizowania jego wyniku. Sposób przeprowadzania przesłuchania również ma wpływ na ilość i jakość informacji, które wnioskodawca jest sobie w stanie przypomnieć. Podczas przesłuchania należy na przykład unikać pytań sugerujących, ponieważ mogą one wpłynąć na relację przebiegu zdarzeń przedstawioną przez wnioskodawcę. Dodatkowe wytyczne można znaleźć w **Poradniku praktycznym EASO dotyczącym prowadzenia przesłuchań**.

2.4.1.2. Urazy psychiczne i zespół stresu pourazowego [wstecz]

Stosowne orzeczenie lekarskie lub opinia psychologa znajdujące się w dokumentacji wnioskodawcy zwykle są wyraźnym dowodem potwierdzającym, że osoba ta doświadczyła przeżyć tak traumatycznych, że jej zdolność do zapamiętania i przypomnienia sobie wydarzeń z przeszłości, trzymania się tematu i przedstawienia składnej relacji może być poważnie osłabiona, a nawet niemożliwa. Traumatyczne przeżycia mogą również skutkować obawą i brakiem zaufania, co może wpłynąć na ilość i jakość informacji, które wnioskodawca będzie chciał przedstawić.

Zeznania osób, które doświadczyły traumatycznych przeżyć lub cierpią na zespół stresu pourazowego, zwykle są fragmentaryczne, oderwane od osi czasu, niekontrolowane przez wolną wolę, ale uaktywniane przez bodźce zmysłowe. Osoba po traumatycznych przeżyciach może unikać mówienia o trudnych doświadczeniach.

Należy zatem większą wagę przypisać obiektywnym okolicznościom sprawy niż subiektywnemu elementowi obawy prezentowanemu przez wnioskodawcę. Podczas badania wniosku osoby po traumatycznych przejściach urzędnik prowadzący postępowanie nie powinien mieć tego samego poziomu oczekiwań co podczas stosowania wskaźników wiarygodności (zob. [sekcję 2.2 dotyczącą korzystania ze wskaźników wiarygodności](#)). Urzędnik prowadzący postępowanie powinien w szczególności zachować ostrożność podczas formułowania negatywnej oceny dotyczącej wiarygodności na podstawie zeznań wnioskodawcy.

Należy również pamiętać, że traumatyczne wydarzenia lub przeżycia mogły mieć miejsce już po opuszczeniu kraju pochodzenia, w tym również w kraju, w którym przeprowadzana jest procedura azylowa.

2.4.1.3. Inne problemy psychologiczne i zdrowotne [wstecz]

Trudności w składaniu jasnych i spójnych zeznań mogą być także spowodowane problemami o charakterze medycznym i uzależnieniami wnioskodawcy, np. przyjmowaniem silnych leków, zaburzeniami psychicznymi, depresją lub uzależnieniem od narkotyków lub alkoholu. Brak wiedzy o tych czynnikach i nieumiejętne poruszanie się w tej kwestii może prowadzić do błędnych wniosków dotyczących wiarygodności.

2.4.1.4. Wiek [wstecz]

Wiek może być istotnym czynnikiem, który należy uwzględnić podczas oceny wiarygodności. Jest to szczególnie ważne w przypadkach osób nieletnich pozbawionych opieki lub w przypadku gdy osoby nieletnie są przesłuchiwane jako świadkowie w sprawach dotyczących ich rodziców (opiekunów).

Zeznania dziecka mogą być niespójne, zawierać niejasne wyrażenia lub relacje zasłyszane od podróżujących z nimi dorosłych lub krewnych itp. Ważne jest zatem, aby przesłuchanie było przeprowadzane w sposób przyjazny dla dziecka (zob. **Poradnik praktyczny EASO dotyczący prowadzenia przesłuchań**).

Wiek jest istotnym czynnikiem zarówno w odniesieniu do czasu, w którym składane są zeznania, jak i czasu, w którym miało miejsce relacjonowane wydarzenie.

W zależności od okoliczności zniekształcenia wynikające z wieku mogą także wystąpić w przypadku osób starszych.

2.4.1.5. Wykształcenie [wstecz]

Różnica w poziomie wykształcenia może mieć wpływ na zdolność wnioskodawcy do postrzegania i przypominania sobie wydarzeń, a także na zdolność sformułowania potrzebnej treści lub właściwego zrozumienia pytań. Zdawkowe i ogólnikowe odpowiedzi lub błędy w datach i odległościach mogą wskazywać na ograniczone słownictwo, ograniczoną wiedzę ogólną, niemożność zrozumienia i opisywania abstrakcyjnych pojęć lub brak świadomości, że wymagana jest szczegółowa relacja.

2.4.1.6. Kultura, religia i przekonania [wstecz]

Kultura, religia i przekonania danej osoby warunkują sposób, w jaki definiuje ona swoją tożsamość, postrzega role społeczne i relacje władzy, a także pojmuje, interpretuje i przekazuje zdobyte wcześniej informacje. Daty, pory roku, odległości, czas inicjacji społecznej lub zaangażowania w życie publiczne, pojęcie bliskiej rodziny i język ciała mogą się różnić w zależności od tych czynników.

Istotne są tu również inne czynniki, takie jak wykształcenie, wiek, język, płeć społeczno-kulturowa lub status społeczny i zwyczaje.

Podczas oceny wiarygodności zeznań urzędnik prowadzący postępowanie powinien być świadomy potencjalnych różnic wynikających z uwarunkowań kulturowych i religijnych. Kompetencje międzykulturowe są często niezbędne, aby móc spojrzeć na otrzymane informacje z innej perspektywy, a postużenie się kodem kulturowym pomaga w rozszyfrowaniu pozornie niespójnych zeznań.

Niemniej urzędnik prowadzący postępowanie nie powinien zamykać wnioskodawcy w „więzieniu” własnej kultury i nie powinien z góry zakładać, że osoba pochodząca z danego kręgu kulturowego lub religijnego zachowuje się w określony sposób, a tym samym powinien powstrzymać się od traktowania tej sytuacji jako potencjalnego problemu z wiarygodnością. Dopiero po zadaniu pytania i niezyskaniu żadnej odpowiedzi urzędnik prowadzący postępowanie powinien sprawdzić, czy bariery kulturowe, społeczne, religijne lub inne mogą być powodem szczególnego problemu w zakresie wiarygodności.

2.4.1.7. Orientacja seksualna i tożsamość płciowa [wstecz]

Kwestie dotyczące orientacji seksualnej i tożsamości płciowej mogą często być tematami delikatnymi i wymagają konkretnej wiedzy na ten temat, a także zwrócenia na nie szczególnej uwagi podczas oceny wiarygodności. Urzędnik prowadzący postępowanie nie powinien traktować tego wymogu na równi z akceptowaniem bez badania wszystkiego, co wnioskodawca mówi w takiej kwestii. Potrzebny jest jednak wysoki poziom świadomości i poszanowania godności ludzkiej i różnorodności, ponieważ zeznania wnioskodawcy w takich przypadkach są bezpośrednio powiązane z delikatnymi kwestiami osobistymi.

Osoby, których wnioski dotyczą orientacji seksualnej i tożsamości płciowej nieakceptowanej w ich kraju pochodzenia, często muszą ukrywać swoją prawdziwą tożsamość, uczucia i opinie, aby uniknąć zawstydzenia, odizolowania i napiętnowania, a bardzo często także ryzyka przemocy. Napiętnowanie i poczucie wstydu mogą dodatkowo hamować wnioskodawcę w ujawnianiu informacji w kontekście procedury azylowej. Istnieją liczne przypadki, w których wnioskodawca ujawnia się jako lesbijka, gej, biseksualista, osoba transpłciowa lub osoba interseksualna dopiero w kolejnym wniosku.

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien powstrzymać się od stereotypowych założeń dotyczących zachowania lub wyglądu członków mniejszości seksualnych, mając na uwadze, że na danego wnioskodawcę mogą silnie wpływać inne czynniki, takie jak pochodzenie kulturowe i społeczne, wykształcenie i płeć.

2.4.1.8. Płeć [wstecz]

Płeć społeczno-kulturowa nie dotyczy płci biologicznej, ale odnosi się do konkretnych oczekiwań społeczeństwa wobec sposobu, w jaki kobiety i mężczyźni powinni się zachowywać, równowagi uprawnień między płciami, ich roli oraz odpowiednich atrybutów w społeczeństwie. Społeczno-kulturowe role płciowe nie tylko oddziałują na sposób postrzegania się przez jednostkę, ale również mają wpływ na zachowanie, stosunek do życia społeczno-politycznego, a także sposoby prześladowania lub wyrządzania krzywdy – mogą one różnić się w zależności od płci społeczno-kulturowej ofiary i prześladowcy.

Wnioskodawca może nie być świadomy, że niektóre zachowania względem jego osoby można uznać za naruszenie jego praw człowieka, ponieważ całe życie był traktowany w ten sposób. Jednocześnie lęk przed piętnem i poczucie wstydu mogą hamować wnioskodawcę przed ujawnianiem informacji.

2.4.2. Czynniki dotyczące urzędnika prowadzącego postępowanie [wstecz]

Praca w obszarze związanym z procedurami azylowymi oznacza stały kontakt z osobami z różnych kultur, o różnym pochodzeniu społecznym i odmiennym doświadczeniu życiowym. Jest to jeden z czynników, który sprawia, że praca urzędnika prowadzącego postępowanie jest zajęciem interesującym. Niemniej jednak urzędnik prowadzący postępowanie jest także tylko człowiekiem i może doświadczać stresu i frustracji w tym pełnym wyzwaniu środowisku pracy.

Na obiektywność urzędnika prowadzącego postępowanie mogą wpływać różne czynniki.

2.4.2.1. Bądź świadomy skutków stresu, obciążenia pracą i terminami [wstecz]

Stres, obciążenie pracą i krótkie terminy często występują razem i mogą mieć decydujący wpływ na ostateczną ocenę wniosku.

Oczekuje się, że w swojej codziennej pracy urzędnik prowadzący postępowanie będzie realizował cele ilościowe, terminowo sporządzał należycie uzasadnione decyzje oraz prowadził postępowanie z wnioskodawcami, którzy nie wykazują chęci współpracy lub których doświadczenie osobiste pełne było traumatycznych przeżyć.

Nie należy zapominać, że urzędnik prowadzący postępowanie ma życie prywatne, które także bywa źródłem problemów i stresujących sytuacji mogących wpływać na jego stosunek do obowiązków zawodowych i zdolność do radzenia sobie ze stresem w pracy. Nawet tak prozaiczne kwestie, jak głód, ból głowy czy podenerwowanie mogą wypaczyć proces oceny wiarygodności. Profesjonalny urzędnik prowadzący postępowanie musi być świadomy tych czynników i podejmować stały wysiłek na rzecz zminimalizowania ich wpływu.

Przed sformułowaniem konkluzji dotyczącej wiarygodności konkretnego dowodu lub wiarygodności ogólnej urzędnik prowadzący postępowanie powinien spróbować skupić się wyłącznie na rozpatrywanym przypadku. Pomocne może okazać się zrobienie sobie krótkiej przerwy przed podjęciem decyzji dotyczącej wiarygodności.

2.4.2.2. Bądź świadomy skutków długotrwałego kontaktu z relacjami osób ubiegających się o azyl [wstecz]

Kilka lat kontaktu z relacjami wnioskodawców opisującymi tortury i niewłaściwe traktowanie (nie zawsze wiarygodnymi) może prowadzić do różnych skutków, począwszy od pojawienia się rutyny i niemożności spojrzenia na każdą sprawę w sposób bezstronny i jednostkowy, a skończywszy na wtórnej traumatyzacji i pojawieniu się objawów podobnych do tych występujących u osób cierpiących na zespół stresu pourazowego.

Długotrwały kontakt z relacjami osób ubiegających się o azyl może sprawić, że urzędnik prowadzący postępowanie będzie przejawiał skłonność do mniej szczegółowego analizowania zeznań w celu unikania traumatycznych relacji, a także może prowadzić do „zmęczenia współczuciem” lub „stępienia wrażliwości”. W takich przypadkach urzędnik prowadzący postępowanie może mieć skłonność do formułowania bezpodstawnych wniosków bez przeprowadzenia należytej oceny wiarygodności.

2.4.2.3. Unikaj uprzedzeń i stereotypów [wstecz]

Szufladkowanie nowo poznanych osób poprzez wykorzystywanie stereotypowych schematów podczas zapamiętywania lub radzenia sobie z powtarzalnymi zadaniami jest normalne dla ludzi i większość z nas zachowuje się właśnie w ten sposób. Należy jednak być tego świadomym i zawsze pozostawać otwartym bez względu na wcześniejsze doświadczenia zawodowe i osobiste. W przeciwnym wypadku prawdziwy opis wydarzeń przedstawiony przez wnioskodawcę może nie zostać właściwie przyjęty lub może zostać błędnie zrozumiany.

Celem jest unikanie formułowania przedwczesnych wniosków na temat wiarygodności w przypadku wnioskodawcy mającego pozornie podobne cechy do kilku wcześniejszych przypadków, podczas których poczyniono pewne ustalenia dotyczące wiarygodności.

2.4.2.4. Pamiętaj o znaczeniu samooceny i nadzoru [wstecz]

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien zastanawiać się nad własnymi wynikami w pracy, a także nad ewentualnymi trudnościami napotykanymi podczas pracy nad niektórymi przypadkami wniosków o udzielenie azylu. Warto dyskutować o tym z kolegami, psychologiem lub przełożonym, aby uzyskać niezbędne wsparcie i zwiększyć wiedzę o sobie samym lub aby zidentyfikować potrzebę w zakresie szkolenia dodatkowego lub przypominającego.

Brak pozytywnej informacji zwrotnej, niejasne oczekiwania przełożonych lub wskaźniki efektywności często są źródłem stresu i mogą prowadzić do wypalenia zawodowego. Regularny nadzór nad pracą urzędnika prowadzącego postępowanie i reagowanie na jego obawy mogą zwiększyć motywację zawodową i ułatwić wymianę doświadczeń.

2.4.3. Czynniki dotyczące okoliczności, w których przeprowadzane jest przesłuchanie [wstecz]

Na zeznania wnioskodawcy mogą mieć wpływ różne aspekty związane z przeprowadzaniem przesłuchania: formalny charakter rozmowy, która sama w sobie może być dla wnioskodawcy stresująca; spodziewana konieczność rozmawiania o kwestiach osobistych z nieznanymi; obecność dziecka rozpraszającego wnioskodawcę; presja czasu wynikająca z ograniczonych ram czasowych przeznaczonych na przesłuchanie. Wszystkimi tymi kwestiami należy się odpowiednio zająć przed przesłuchaniem i w jego trakcie, aby zminimalizować wpływ sytuacji związanej z przesłuchaniem na zeznania, ale warto pamiętać o nich także podczas analizowania wiarygodności wnioskodawcy.

Należy koniecznie mieć świadomość, że zeznania ustne wnioskodawcy są często składane w języku, który nie jest jego pierwszym językiem, lub za pośrednictwem tłumacza ustnego. Ten czynnik może być źródłem zniekształceń, których istnienia urzędnik prowadzący postępowanie musi być świadomy.

Obowiązkiem organu rozpatrującego wnioski o udzielenie azylu jest zapewnienie obecności rzetelnego i wykwalifikowanego tłumacza ustnego podczas przesłuchania w sprawie wniosku azylowego. Tłumacz jest jednak istotą ludzką i w sposób nieunikniony funkcjonuje jak dodatkowy „filtr” informacji, które słyszy lub czyta.

Zob. także **Poradnik praktyczny EASO dotyczący prowadzenia przesłuchań** w części poświęconej roli tłumacza ustnego.

Przykłady ewentualnych skutków zniekształceń wynikających z barier językowych i kontekstu przesłuchania mogą być następujące:

- podczas oceny wiarygodności urzędnik prowadzący postępowanie powinien pamiętać o tym, że niektóre **pozorne niespójności lub rozbieżności w zeznaniach wnioskodawcy lub przetłumaczonych dokumentach mogą wynikać z barier językowych** (np. jedno słowo może mieć różne znaczenia w zależności od kontekstu, tłumacz może nie znać właściwego odpowiednika danego słowa w języku kraju udzielającego azylu);
- **niespokojne zachowanie wnioskodawcy, poczucie wstydu lub brak zaufania do tłumacza** obecnego podczas przesłuchania mogą powstrzymać go od powiedzenia prawdy lub przedstawienia bardziej szczegółowych informacji; także wspomniane wcześniej dodatkowe czynniki, takie jak płeć, uwarunkowania kulturowe oraz obawa przed napiętnowaniem, także mogą odegrać rolę w takich przypadkach;
- innym aspektem może być twierdzenie wnioskodawcy, że rozbieżności między jego obecnymi i poprzednimi zeznaniami wynikają z **braku kompetencji językowych tłumacza** (lub własnej niekompetencji językowej, jeśli nie korzystano z usług tłumacza), podczas gdy w rzeczywistości złożone zeznania były po prostu niespójne.

Obowiązkiem leżącym zawsze po stronie urzędnika prowadzącego postępowanie jest, w stosownych przypadkach, umożliwienie wnioskodawcy ustosunkowania się do stwierdzonych niespójności i dokonanie ostatecznej oceny, czy przedstawione wyjaśnienie może zostać zaakceptowane w konkretnym przypadku.

2.5. Określ, które istotne fakty można zaakceptować [wstecz]

2.5.1. Dokonaj analizy wszystkich dowodów powiązanych z każdym istotnym faktem w ujęciu całościowym [wstecz]

Urzędnik prowadzący postępowanie nie powinien wyciągać wniosków na temat wiarygodności istotnego faktu w oparciu o analizę dowodu w oderwaniu od innych informacji. Każdemu dowodowi, pisemnemu i ustnemu, należy

przypisać należne mu znaczenie – istotne lub nieistotne. Ocena każdego dowodu i okoliczności z nim związanych będzie wpływać na jego „jakość” i przydatność dla sprawy, a tym samym na znaczenie przypisane mu przez urzędnika prowadzącego postępowanie. Podczas analizowania wszystkich dowodów powiązanych z każdym istotnym faktem i uwzględniania znaczenia każdego z nich urzędnik prowadzący postępowanie dokonuje rozróżnienia na dowody potwierdzające fakty i dowody zaprzeczające faktom.

2.5.1.1. Określ, które fakty uznajesz za ustalone (przyjęte), a które nie (odrzucone) [wstecz]

Analizując dowody w danej partii dokumentacji, urzędnik prowadzący postępowanie będzie w stanie przyjąć lub odrzucić istotne fakty.

Przyjęte fakty: Przedstawiony fakt może zostać przyjęty, ponieważ po uwzględnieniu indywidualnych i kontekstowych uwarunkowań wnioskodawcy oraz – w stosownych przypadkach – racjonalności wyjaśnień złożonych przez wnioskodawcę w odniesieniu do ewentualnie negatywnych ustaleń co do wiarygodności, zeznania wnioskodawcy na temat danego faktu są:

- wystarczająco szczegółowe,
- wewnątrznie spójnie,
- spójne z informacjami przedstawionymi przez członków rodziny i świadków,
- spójne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami ze źródeł obiektywnych,
- wiarygodne w kontekście indywidualnych i kontekstowych uwarunkowań wnioskodawcy,
- wiarygodne zwłaszcza ze względu na przekonujące dokumenty lub inne dowody (tj. oparte na wiarygodności, rzetelności i wadze takich dowodów).

Odrzucone fakty: Przedstawiony fakt może zostać odrzucony, ponieważ po uwzględnieniu racjonalności udzielonych przez wnioskodawcę wyjaśnień dotyczących ewentualnie negatywnych ustaleń co do wiarygodności oraz indywidualnych i kontekstowych uwarunkowań wnioskodawcy jego zeznania na temat danego faktu nie są wystarczająco szczegółowe, spójne i wiarygodne i/lub stoją w sprzeczności z innym rzetelnym i obiektywnym dowodem.

2.5.1.2. Określ, które fakty nadal pozostają niepewne [wstecz]

Mogą istnieć fakty, które są wewnątrznie wiarygodne (spójne i realistyczne) i nie stoją w sprzeczności z dostępnymi informacjami ogólnymi i szczegółowymi dotyczącymi sprawy wnioskodawcy, ale pozostają niepewne, ponieważ nie potwierdza ich żaden dokument lub inny dowód, lub są to fakty, co do których istnieje pewien stopień wątpliwości. Elementy te będą wymagać dalszej oceny zmierzającej do określenia, czy należy je przyjąć, czy odrzucić.

2.5.2. Zastosuj art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej w przypadku tych istotnych faktów, które pozostają niepewne (wątpliwości rozstrzygane są na korzyść wnioskodawcy) [wstecz]

Niezależnie od wysiłków wnioskodawcy i organu rozpatrującego zmierzających do zgromadzenia dowodów w celu uzasadnienia istotnych faktów przedstawionych przez wnioskodawcę może nadal występować niepewność w odniesieniu do niektórych faktów.

W takich przypadkach art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej umożliwia urzędnikowi prowadzącemu postępowanie dojście do jednoznacznego wniosku, czy należy zaakceptować przedstawiony istotny fakt i rozwiązać wątpliwości:

„W przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, że obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnienie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, i gdy niektóre treści oświadczeń wnioskodawcy nie są poparte dokumentami ani innymi dowodami, potwierdzenie takich treści nie jest konieczne pod następującymi warunkami:

- a) wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby uzasadnić swój wniosek;
- b) wszystkie właściwe elementy będące w posiadaniu wnioskodawcy zostały przedstawione oraz złożono zadowalające wyjaśnienia co do braku innych istotnych elementów;
- c) oświadczenia wnioskodawcy zostały uznane za spójne i wiarygodne i nie są sprzeczne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami mającymi znaczenie dla sprawy wnioskodawcy;
- d) wnioskodawca wystąpił o udzielenie ochrony międzynarodowej w najwcześniejszym możliwym terminie, chyba że może on wskazać zasadny powód, dlaczego tego nie zrobił; oraz
- e) stwierdzono ogólną wiarygodność wnioskodawcy”.

Art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej jest w niektórych systemach państw członkowskich znany również jako stosowanie zasady rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść wnioskodawcy.

Pięć warunków wymienionych w art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej ma charakter łączny. Oznacza to, że urzędnik prowadzący postępowanie powinien być przekonany, że wszystkie z nich są spełnione (w pewnej mierze). Kiedy wszystkie pięć kryteriów jest spełnionych, urzędnik prowadzący postępowanie powinien zastosować art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej (rozstrzygnąć wątpliwości na korzyść wnioskodawcy) i przyjąć dany istotny fakt. Nie ma zresztą żadnego powodu, aby tak nie postąpić.

Urzędnik prowadzący postępowanie powinien jednak dokonać racjonalnego wyważenia lit. a)–e) wspomnianego artykułu, uwzględniając indywidualne i kontekstowe uwarunkowania wnioskodawcy. Oznacza to, że urzędnik prowadzący postępowanie powinien ocenić, w jakim stopniu każde kryterium zostało spełnione lub nie; może się zdarzyć, że wysoki stopień spełnienia jednego warunku (na przykład bardzo mocne oświadczenia) zrekompensuje niższy stopień spełnienia innego kryterium (na przykład niewystarczającego wyjaśnienia niewystąpienia o udzielenie ochrony międzynarodowej w najwcześniejszym możliwym terminie).

Zob. [sekcję 1.2.1](#) zawierającą więcej wytycznych dotyczących lit. a) i b) oraz [sekcje 2.2–2.4](#) zawierające więcej wytycznych dotyczących lit. c). Niniejsza sekcja zawiera dodatkowe wytyczne dotyczące lit. e):

Została ustalona ogólna wiarygodność wnioskodawcy (art. 4 ust. 5 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej)

Podczas dokonywania oceny, czy dany istotny fakt został ustalony, urzędnik prowadzący postępowanie powinien także przyrzeć się temu, co moglibyśmy nazwać „historią wiarygodności” wnioskodawcy. Innymi słowy, powinien wziąć pod uwagę (pozytywne/negatywne) ustalenia dotyczące wiarygodności poczynione podczas oceny innych istotnych faktów.

Ponadto niektóre fakty mogą okazać się istotne podczas oceny ogólnej wiarygodności wnioskodawcy, nawet jeśli same w sobie nie są istotnymi faktami.

Na historię ogólnej wiarygodności wnioskodawcy mogą wpłynąć również inne czynniki:

- zachowanie wskazujące, że wnioskodawca nie obawia się lub przestał obawiać się powrotu do kraju swojego pochodzenia,
- zachowanie wnioskodawcy, które może wskazywać, że wnioskodawca ukrywa informacje, wprowadza w błąd lub utrudnia czy też opóźnia rozpatrywanie lub rozstrzygnięcie w sprawie wniosku.

Każdemu czynnikowi należy przypisać znaczenie w zależności od okoliczności danej sprawy. Urzędnik prowadzący postępowanie powinien pamiętać o tym, że punkty na korzyść wnioskodawcy mogą przeważać nad punktami na jego niekorzyść.

Jeśli urzędnik prowadzący postępowanie dojdzie do wniosku, że ogólna wiarygodność jest tak niewystarczająca, że odrzuca on istotny fakt, to musi wyjaśnić, dlaczego uważa ten fakt za podważający wiarygodność wnioskodawcy.

Na końcu oceny wiarygodności każdy istotny fakt musi zostać zakwalifikowany jako przyjęty lub odrzucony, co oznacza, że urzędnik prowadzący postępowanie doszedł do jednoznacznego wniosku w odniesieniu do każdego istotnego faktu.

Zob. [szablon](#) w zakresie dotyczącym przyjmowania i odrzucania istotnych faktów.

Krok 3. Ocena ryzyka [wstecz]

Ocena ryzyka jest perspektywiczną analizą służącą ocenie konieczności udzielenia ochrony międzynarodowej konkretnemu wnioskodawcy.

Wnioskodawca nie musi być wiarygodny w każdym aspekcie wniosku, aby mógł otrzymać ochronę międzynarodową.

Urzędnik prowadzący postępowanie będzie przeprowadzać ocenę wniosku za pomocą oceny ryzyka na podstawie wszystkich przyjętych istotnych faktów, a następnie sformułuje ostateczną konkluzję dotyczącą wniosku.

3.1. Dokonaj analizy uzasadnionej obawy przed prześladowaniem lub rzeczywistego ryzyka doznania poważnej krzywdy [wstecz]

Analiza uzasadnionej obawy wnioskodawcy i rzeczywistego zagrożenia wyrządzeniem mu poważnej krzywdy w przypadku jego zawrócenia jest ostatecznym etapem badania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Podczas tej analizy bada się przyszłe ryzyko na podstawie faktów, którymi dysponuje urzędnik prowadzący postępowanie w czasie podejmowania tej decyzji. Niemożliwe do uniknięcia trudności w przewidywaniu tego, co może się stać, jeśli wnioskodawca zostanie odesłany dzisiaj, jutro lub w najbliższej przyszłości, a także brak wyraźnego schematu podejmowania decyzji, mogą prowadzić do sytuacji, w której urzędnik prowadzący postępowanie będzie zmuszony podjąć decyzję, opierając się na subiektywnych kryteriach. Odmowne decyzje dotyczące wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej mogą, jeśli wystąpi błąd, prowadzić do poważnych naruszeń praw człowieka. W związku z tym sprawą największej wagi jest to, aby ocena ryzyka była przeprowadzana na podstawie obiektywnej metodologii, a nie na podstawie spekulacji. Celem poprzednich kroków opisanych w tym poradniku jest stworzenie podstawy, od której ocena ryzyka powinna się rozpocząć.

Podczas przeprowadzania oceny ryzyka urzędnik prowadzący postępowanie analizuje ryzyko na podstawie ustalonego stanu faktycznego zgodnie ze standardem dowodu mającym znaczenie dla potwierdzenia istnienia uzasadnionej obawy przed prześladowaniem lub rzeczywistego ryzyka doznania poważnej krzywdy.

3.1.1. Zastosuj art. 4 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej [wstecz]

Art. 4 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej w odniesieniu do oceny wniosku azylowego w jego całości stanowi, co następuje:

Ocena wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej jest przeprowadzana indywidualnie dla każdego przypadku i obejmuje m.in.:

- a) wszystkie istotne fakty odnoszące się do kraju pochodzenia w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, w tym również przepisy ustawowe i wykonawcze kraju pochodzenia oraz sposoby ich wykonywania;
- b) odpowiednie oświadczenia i dokumenty przedstawione przez wnioskodawcę, informujące, czy wnioskodawca doznał lub może doznać prześladowań lub poważnej krzywdy;
- c) indywidualną sytuację i osobiste uwarunkowania wnioskodawcy, w tym takie czynniki, jak jego przeszłość, płeć i wiek – by ocenić, czy w świetle osobistych uwarunkowań wnioskodawcy akty, których doświadczył lub na które mógłby zostać narażony, stanowią prześladowanie lub powodują poważną krzywdę;
- d) ustalenie, czy działalność wnioskodawcy od chwili opuszczenia kraju pochodzenia służyła wyłącznie lub głównie stworzeniu warunków koniecznych do ubiegania się o ochronę międzynarodową – by ocenić, czy taka działalność naraziłaby wnioskodawcę na prześladowanie lub poważną krzywdę, jeśli powróci on do tego kraju;
- e) ustalenie, czy od wnioskodawcy można by racjonalnie oczekiwać, że powinien skorzystać z ochrony innego państwa, na którego obywatelstwo mógłby się powołać.

3.1.2. Weź pod uwagę prześladowania i poważne krzywdy w przeszłości lub ich brak [wstecz]

Urzędnik prowadzący postępowanie musi wziąć pod uwagę, że wcześniejsze prześladowania lub poważne krzywdy w przeszłości mogą zmienić nie tylko ciężar dowodu (zob. [sekcję 1.2.3.1 dotyczącą konkretnych zasad w zakresie uzasadniania](#)), ale także mający zastosowanie standard dowodu. Art. 4 ust. 4 dyrektywy kwalifikacyjnej stanowi, że fakt, iż wnioskodawca już doznał prześladowania lub poważnej krzywdy albo iż bezpośrednio groziło mu takie prześladowanie lub poważna krzywda, jest istotną przesłanką potwierdzającą uzasadnioną obawę wnioskodawcy przed prześladowaniem lub rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy, chyba że istnieją zasadne powody, aby uznać, iż akty prześladowania lub wyrządzania poważnej krzywdy się nie powtórzą.

Poprzednie etapy oceny dowodów powinny doprowadzić urzędnika prowadzącego postępowanie do określenia tego, co przydarzyło się wnioskodawcy w przeszłości i obecnie.

Fakt, że wnioskodawca doznał wcześniej prześladowania, nie oznacza sam w sobie, że istnieje przyszłe ryzyko prześladowania, choć fakt ten może stanowić do tego poważną przesłankę.

Ważne jest także, aby pamiętać, że brak wcześniejszego prześladowania nie oznacza, że nie istnieje takie ryzyko w przyszłości.

W celu dokonania ostatecznej oceny urzędnik prowadzący postępowanie musi przyjrzeć się częstotliwości poprzednio występujących zdarzeń w powiązaniu z tym, kim jest wnioskodawca oraz jaka sytuacja panuje w jego kraju pochodzenia.

3.1.3. Zastosuj standard dowodu [wstecz]

Elementy wymienione w art. 4 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej muszą zostać poddane analizie pod kątem mającego zastosowanie standardu dowodu w celu umożliwienia przeprowadzenia oceny ryzyka. Najpowszechniej stosowanym standardem dowodu podczas oceny uzasadnionej obawy przed prześladowaniem oraz rzeczywistego ryzyka doznania poważnej krzywdy jest „uzasadniony stopień prawdopodobieństwa”. Stosowany standard dowodu powinien w każdym razie mieć niższy status niż „ponad wszelką wątpliwość”.

Jeśli istnieją krajowe wytyczne dotyczące mającego zastosowanie standardu dowodu, można je znaleźć [tutaj](#).

Akty prawne i odesłania do przepisów krajowych

Międzynarodowe akty prawne

Konwencja genewska z 1951 r. i nowojorski Protokół dotyczący statusu uchodźców z 1967 r.

- Teksty konwencji genewskiej z 1951 r. oraz nowojorskiego protokołu z 1967 r. dostępne są w różnych językach pod adresem <http://www.refworld.org/docid/3be01b964.html>

Protokół stambulski (Narody Zjednoczone)

Podręcznik skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania z dnia 9 sierpnia 1999 r.

- Tekst protokołu stambulskiego dostępny jest w różnych językach pod adresem <http://www.refworld.org/docid/4638aca62.html>

Akty prawne Unii Europejskiej

Dyrektywa kwalifikacyjna (wersja przekształcona)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona)

- Tekst dyrektywy kwalifikacyjnej dostępny jest w różnych językach pod adresem <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1422980659651&uri=CELEX:32011L0095>

Dyrektywa proceduralna (wersja przekształcona)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona)

- Tekst dyrektywy proceduralnej dostępny jest w różnych językach pod adresem <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32013L0032>

Krajowe akty prawne i wytyczne

Krajowe wytyczne dotyczące oświadczeń pisemnych [\[wstecz\]](#)

Krajowe wytyczne dotyczące dokumentów przedłożonych przez wnioskodawcę [\[wstecz\]](#)

Krajowe wytyczne dotyczące uzyskiwania informacji o kraju pochodzenia [\[wstecz\]](#)

Krajowe wytyczne dotyczące ekspertyz [\[wstecz\]](#)

Krajowe wytyczne dotyczące sprawozdań dotyczących analizy językowej [\[wstecz\]](#)

Krajowe wytyczne dotyczące zbierania informacji od innych państw członkowskich [\[wstecz\]](#)

Krajowe wytyczne dotyczące zwracania się o wydanie orzeczenia lekarskiego / opinii psychologicznej [\[wstecz\]](#)

Krajowe wytyczne dotyczące standardu dowodu [\[wstecz\]](#)

Szablon oceny materiału dowodowego

Szablon w wersji Word jest dostępny jako załącznik do niniejszego Poradnika praktycznego.

Niniejszy szablon został tak opracowany, aby można go było uzupełniać na poszczególnych etapach procesu pracy nad indywidualnym przypadkiem.

Celem jest dysponowanie jasnym obrazem wszystkich ustalonych istotnych faktów i dowodów przedstawionych przez wnioskodawcę oraz zgromadzonych przez urzędnika

prowadzącego postępowanie (Krok 1). → Po ukończeniu tego przeglądu możesz przejść do następnego kroku, w którym możesz sformułować własną opinię na temat wiarygodności każdego dowodu (Krok 2.1–2.4) →, na podstawie czego podejmiesz decyzję i wpiszesz istotne fakty, które przyjmujesz, i te, które odrzucasz (Krok 2.5), w stosownych przypadkach stosując art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej. → Na końcu przechodzisz do oceny ryzyka na podstawie przyjętych istotnych faktów (Krok 3).

	Krok 1. Gromadzenie informacji			Krok 2.1–2.4. Ocena wiarygodności
Informacje na temat:	Jaki jest stan faktyczny?	Które dowody dotyczą istotnych faktów?		Jakie są ustalenia dotyczące wiarygodności poszczególnych dowodów po uwzględnieniu indywidualnych i kontekstowych uwarunkowań?
Kraj pochodzenia			→	
Problemy w przeszłości i obawy przed przyszłością			→	
Powody, dla których wnioskodawca doświadczał/obawia się problemów			→	
Powody, dla których wnioskodawca nie jest w stanie lub nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia			→	
Powody, dla których wnioskodawca powinien zostać wykluczony			→	

JAK OTRZYMAĆ PUBLIKACJE UE

Publikacje bezpłatne:

- jeden egzemplarz:
w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)
- kilka egzemplarzy (lub mapy, plakaty):
w przedstawicielstwach Unii Europejskiej (http://ec.europa.eu/represent_pl.htm)
w delegaturach Unii Europejskiej w krajach poza UE:
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_pl.htm)
kontaktując się z Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_pl.htm)
lub dzwoniąc pod numer 00 800 6 7 8 9 10 11 (numer bezpłatny w całej UE) (*)

(*) Informacje są udzielane nieodpłatnie, większość połączeń również jest bezpłatna (niektórzy operatorzy, hotele lub telefony publiczne mogą naliczać opłaty).

Publikacje płatne:

- w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)

